



Department of
Humanities, Rajarata
University of Sri Lanka

The Journal of Studies in Humanities

Volume 5 (II) 2019

සාහිත්‍යය හා අතිරේකන මූලාශ්‍රයෙන් හෙළිවන පුරාතන ලංකාවේ ගම් ප්‍රදාන
හා බැඳී හිඟි, ව්‍යවස්ථා සහ වාරණ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්
(ක්‍රි. පූ. 03 වන සියවසේ සිට ක්‍රි. ව. 15 වන සියවස දක්වා)

විමි. ඒ ප්‍රසාද් කුමාර

මානවශාස්ත්‍ර අධ්‍යයනාංශය, සමාජීය විද්‍යා හා මානව ශාස්ත්‍ර පීඨය,
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලය
Email : prasadmallawaarachchi85@gmail.com

Abstract

The evidence suggests that the practice of donating land to temples as sources of income may have begun, at least from the third century BCE. Most likely, the cave, the cave complex, or the temple should have a steady source of income for the daily needs of the residents, their religious observances, and the maintenance of buildings. With the development of food production technology, the ability of monarchs and nobles to make large sacrifices seems to have increased. The most common type of property conferred on caves and temples are the village lands. Especially in the BCE By the second century, not only village lands, but also tanks, canals, and even their incomes were donated to cave and monasteries.

Key Words: technology, monasteries, canals, Tenure

හැඳින්වීම

ආදායම් උපදින මාර්ග වශයෙන් විහාරවලට ගම් ඉඩම් ප්‍රදානය කිරීමේ ව්‍යවහාරය අඩුම තරමේ ක්‍රිස්තු පූර්ව තෙවැනි සියවසේ සිටවත් ආරම්භ වන්නට ඇති බව මූලාශ්‍රය සාධක විග්‍රහ කර බැලීමෙන් පැහැදිලි වේ. නේවාසිකයන්ගේ අත්‍යවශ්‍ය උවමනාවන් දෛනික ව සැපයීම ද, ආගමික වතාවත්හි නියැලීම ද, ගොඩනැගිලි නඩත්තු කටයුතු ආදිය උදෙසා ලෙනට, ලෙන් සංකීර්ණයට හෝ විහාරස්ථානයට ස්ථාවර ආදායම් මාර්ගයක් තිබිය යුතු බැව් වැඩි වශයෙන් සලකා බලන්නට ඇත. ආහාර නිෂ්පාදන තාක්ෂණය වර්ධනය වීමත් සමග විශාල පරිත්‍යාගයක් කිරීම සඳහා රාජකීයයන්ගේ හා වංශවතුන්ගේ ශක්‍යතාව ද වර්ධනය වූ බව පෙනෙන්නට තිබේ. ලෙන් හා විහාරවලට ප්‍රදානය කරන ලද සුලබ දේපළ වර්ගය ගම් ඉඩම් ලෙස දැක්විය හැකි ය. විශේෂයෙන් ක්‍රි.පූ. දෙවන ශතවර්ෂය

පමණ වනවිට ගම් ඉඩම් පමණක් නොව වැව්, ඇළ මාර්ග හා ඒවායේ ආදායම් පවා ලෙන් හා විහාරාරාම උදෙසා පරිත්‍යාග කළ බවක් පෙනෙන්නට තිබේ. සාහිත්‍ය හා අභිලේඛන මූලාශ්‍රයවලින් හෙළිවන පුරාතන ලංකාවේ ගම් ප්‍රදාන හා බැඳී තිබී, ව්‍යවස්ථා සහ වාරණ පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක් මෙම අධ්‍යයනයේ සිදු කෙරේ.

ක්‍රමවේදය

මෙම අධ්‍යයනය සිදු කිරීමේදී මූලික වශයෙන් පුස්තකාල අධ්‍යයනය කරන ලද අතර ඒ යටතේ ප්‍රස්තුතයට අදාළ ව මෙතෙක් පළ වී ඇති ප්‍රාථමික හා ද්විතීයික මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනයට ලක් කෙරිණි. පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍රය යටතේ ගිරි ලිපි, පුවරු ලිපි, ටැම් ලිපි, ආදී අභිලේඛන මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනය කළ අතර කොළඹ සහ මහනුවර රාජ්‍ය ලේඛනාගාරයන්හි තැන්පතු ලේඛන හා වාර්තා, රැසක් අධ්‍යයනයට ලක් කෙරිණි. සෙනරත් පරණවිතාන, ඉන්ද්‍රකීර්ති සිරිවිර වැනි විද්වතුන් ඉදිරිපත් කළ පර්යේෂණ හා නිරීක්ෂණ වාර්තා ද දෙවන මූලාශ්‍රය වශයෙන් පරිශීලනය කෙරිණි. එම සියලු දත්ත පදනම් කොටගෙන ප්‍රස්තුතය විචාරාත්මක ප්‍රවේශයකින් සාකච්ඡාවට බඳුන් කිරීම මෙහි ක්‍රමවේදය වෙයි.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

'ගම' ආර්ථ නිරූපනය

ලෙන්, ආරාම හා පිරිවෙන් සංකීර්ණ සඳහා ගම් පිදීමේ සම්ප්‍රදාය ක්‍රි.පූ. 03 වන සියවසේ සිටම දක්නට ලැබේ. අනුරාධපුර රාජ්‍ය සමයේ එනම් ක්‍රි.පූ. තෙවැනි සියවසේ සිට ක්‍රි.ව. පළමුවැනි සියවස අතර කාලයෙහි ගම්සභා මගින් පෞද්ගලිකව හික්ෂුන් වහන්සේලාට පිදූ ආරාම සංකීර්ණ හා ලෙන්, ඉඩම්, ගම් පිළිබඳ ව තොරතුරු අනාවරණය වේ. නේවාසිකයන්ගේ අත්‍යවශ්‍ය උවමනාවන් දෛනික ව සැපයීම ද, ආගමික වතාවත්හි නියැලීම ද, ගොඩනැගිලි නඩත්තු කටයුතු ආදිය උදෙසා ලෙන්ට, ලෙන් සංකීර්ණයට හෝ විහාරස්ථානයට ස්ථාවර ආදායම් මාර්ගයක් තිබිය යුතු බැව් වැඩි වශයෙන් සලකා බලන්නට ඇත. ආහාර නිෂ්පාදන තාක්ෂණය වර්ධනය වීමත් සමග විශාල පරිත්‍යාගයක් කිරීම සඳහා රාජකීයයන්ගේ හා වංශවතුන්ගේ ශක්‍යතාව ද වර්ධනය වූ බව පෙනෙන්නට තිබේ. ලෙන් හා විහාරවලට ප්‍රදානය කරන ලද ඉතා සුලබ දේපළ වර්ගය වන්නට ඇත්තේ 'ගාම' යැයි සිතිය හැකි ය. නූතන ආර්ථයෙන් 'ගාම' යන්නෙන් අදහස් කරන ඒකකය ඉන් අදහස් නොකෙරේ. මෙහි ලා 'ගම' යනුවෙන් අදහස් වූ ඒකකය කුමක් ද යන්න පිළිබඳ ව මූලික ව විමර්ශනය කළ යුතු ව ඇත. කංඛාවිතරණීයට අනුව එක් ගෘහයක් හෝ දෙකක් පිහිටා තිබෙන තැනක් ගමක් ලෙස හඳුන්වා ඇත (කංඛාවිතරණී 1924 :26). විනය පිටකයට අනුව මිනිසුන් වසන හෝ නොවසන ගෙවල් එකක් හෝ දෙකක් ඇති ස්ථානය ග්‍රාමයකි (එල්ලාවල 2002: 97). පවුල් තිහේ සිට දහස දක්වා ඇති ප්‍රදේශයක් ද ගමක් ලෙස දක්වා ඇත (එම 2002: 97). පැරණි භාරතීය ගම් පිළිබඳ ව සලකා බලන විට සාමාන්‍ය වශයෙන් ඒවා පිහිටියේ වනරොදක් හා වගා කෙරුණු කුඹුරු අතර ය. 'ගාමධේත්ත' හෙවත් 'වගා කළ හැකි ඉඩම්' ගමෙහි දැකිය හැකි විය (එල්ලාවල 2002: 97). ඉඩම් කොටස් සාමාන්‍යයෙන් පවුලකට හෝ ඇතැම් විට කුලියට ලබාගත් සේවකයින්ගේ සහය ඇති ව වගා කළ හැකි විය. මෙලෙස හඳුනාගත හැකි භාරතීය ගම් සම්ප්‍රදාය මුල් ආර්යයන් මෙරට පදිංචි වීමත්

සමග මෙරට ස්ථාපිත වන්නට ඇතැයි කල්පනා කළ හැකි ය. පාලි 'ගාම' යන්නෙන් ඉතා කුඩා ප්‍රදේශයක් අදහස් කරන ලද බව බුද්ධඝෝෂ හිමියන්ගේ අටුවාවක ද සඳහන් කර ඇත (විසුද්ධිමග්ගය, 19457 : 175). එහි වැඩිදුරටත් සඳහන් කරන ආකාරයට 'මධ්‍යම ප්‍රමාණ පුරුෂයකු ගලක් නැගූ කල්හි ගල වැටෙන පමණ දුර ගං ඉම ය' යනුවෙන් දක්වා තිබේ (එම 19457 : 175). 'ගනගමිය' නැමැති ගමෙහි ඉඩම් කැබලි දෙකක් ගැන විස්තර කරන සෙනරත් පරණවිතානගේ එහි දක්වන 'කැබැල්ල' ගම යන වචනයට සමාන අරුත් සහිත බව දක්වයි (Wickramasinghe & Codrington 1994:276). සංස්කෘතයේ 'ගාම' යන්න පිළිබඳ ව දීර්ඝ අධ්‍යයනයක නිරත වන ප්‍රාන්තාත් නැමැත්තා සාග්වේදයේ හා උපනිෂද්ද්හි 'ග්‍රාම' යන්නෙන් 'ඉඩම' අදහස් කරන බව සඳහන් කරයි. මෙකී ග්‍රන්ථවල 'ග්‍රාම' යන්න වෙනුවට 'වාස්තු' යන වචනය ද යෙදී තිබෙන බව දක්වන හෙතෙම කෞටිල්‍ය අර්ථශාස්ත්‍රයේ පවා 'වාස්තු' යන්නෙන් ඉඩමක්, වත්තක්, ගෙයක්, ලීදක්, ආදී උපචාර සහිත දේපළක් අර්ථ නිරූපණය කරන බව සඳහන් කර තිබේ. මේ අනුව ඔහු නිගමනය කරන්නේ තක්සේරු කිරීමේ ඒකකය ලෙස ගණන් ගනු ලබන වගාකළ හෝ නොකළ ඉඩම් ඇතුළත් තණබිම්, ගොඩනැගිලි සහ ගෙවල් ඇති කුඩා ප්‍රදේශයක් 'ග්‍රාම' යන්නෙන් අදහස් වන බව ය. ඉන්දියාවේ ග්‍රාම සංඛ්‍යා පිළිබඳ ව විස්තර කථනයක යෙදෙන ප්‍රාන්තාත් අක්කර 80 ක පමණ ඉඩම් ප්‍රමාණයක් ගමකට අයත් වන බව පෙන්වා දී ඇත. කෝට්ටේ යුගයේ ගම් ප්‍රදානයන්හි ද ගම යන ඒකකය මෙහි ගම්වලට පැහැදිලි සාමාන්‍යතාවක් දක්වන්නට ඇති බව මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනයෙන් පෙනී යයි.

ගම් ඉඩම් පවරා දීමේ අපේක්ෂා

මුල් කාලීන ව දක්නට ලැබුණු ගම් පවරා දීමෙන් අපේක්ෂිත අරමුණ වූයේ කුමක් ද යන්න පිළිබඳ ව විමසිය යුතු ව ඇත. සාමාන්‍යයෙන් ගම් ප්‍රදානයක් මගින් අදාළ ගමෙන් අයබදු ලබාගැනීමේ අයිතියත්, ගම්වැසියාගේ ශ්‍රමය ලබා ගැනීමේ අයිතියත්, ගම් ඉඩම් හිමිවීමෙන් ලැබෙන අයිතියත්, ග්‍රාහකයාට හිමිවන්නට ඇත. වංසකථා හා සෙල්ලිපි සාහිත්‍ය අධ්‍යයනය කර විමසා බැලීමේදී ගම්බිම් හා කෙත්වතු පූජා කිරීම් පිළිබඳ කරුණු රාශියක් අනාවරණය කරගත හැකි ය. මෙහිදී රජවරුන් විසින් මෙන් ම මහ ඇමතිවරුන් ද මහා පරිමාණයෙන් ගම්බිම් පුදන ලද අතර, ග්‍රාමීය නායකයින් සහ අනෙකුත් ප්‍රාදේශීය නායකයන් ද තම ප්‍රදේශය තුළ ආධිපත්‍යයට අනුකූල ව ආරාම හා ලෙන් උදෙසා දේපළ පිරිනමන ලද අයුරු තහවුරු වේ. රිටිගලින් ලැබුණු ශිලා ලිපියක තිස්ස මහරජු විසින් සිදුකරන ලද ගම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව දක්වා තිබේ (Paranavithana 1970: 20) "පරමක උබහ ලෙණෙ දස - ශහශ දරය මහ ශෙනපති කලහි කටෙ තිස මහ-රකුභ රකුභි ගම ව දිනෙ ශගශ" මෙහිදී මහාසේනාපති විසින් සැකසූ ලෙනට තිස්ස මහ රජුගේ රාජ්‍ය කාලයේදී ගම ද පරිත්‍යාග කළ බවක් දක්වයි. මහා සේනාපති ලෙන සකසන්නේ කහවණු දසදහසක් වැයකොට ය. එය ගමේ ආදායම හෝ ආදායමින් කොටසක් හෝ රජුගේ වත්කමින් කොටසක් වන්නට ඇත. එහෙත් ලෙන ආශ්‍රිත අවශ්‍යතා සංකීර්ණ වනවිට ලෙනට අදාළ ගම ලෙනටම පරිත්‍යාග කිරීමට රජු පියවර ගෙන තිබේ. මෙහිදී 'ගම' යනුවෙන් අදහස් කරන්නට ඇත්තේ පෙර සඳහන් කළ පරිදිම නූතන අර්ථයෙන් 'ගම' යනුවෙන් අදහස් කරන ඒකකය නොවේ. බේඩින් පවල් ඉන්දියාවේ ඉඩම් භුක්තිය පිළිබඳ ව සඳහන් කරන තැන 'ගම' යනුවෙන් අදහස් කළ 'එකතැනකට රාශිභූත වූ ඉඩම් සමූහය' (Powel 1876 : 21) මෙමගින් ද අරුත් ගන්වන්නට

ඇත. ගමෙහි අයිතිය නො ව ගමෙහි භුක්තිය ලෙනට පවරා දීමක් මින් සිදුවන්නට ඇත. 'ගම ද ලෙනට දුන්නා' යැයි එන සඳහන අනුව ගමේ දේපලවල භුක්තියත්, ගම්වැසියාගේ ශ්‍රමය ලබා ගැනීමේ අයිතියත්, ගමෙන් අයබදු ලබාගැනීමේ අයිතියත් ලෙනට හිමිවූ බව පැහැදිලි ය. එහෙත් ගමෙන් ලත් ආදායම් ප්‍රමාණය නිශ්චිත වශයෙන් ගණනය කිරීමට ප්‍රමාණවත් සාක්ෂ්‍ය නැත. හෙනන්තේගල ශිලා ලිපියට (Paranavithana 1970: 32) අනුව ද සංඝයාට පූජා කරන ලද ගම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව සඳහන් වේ. ලිපියේ පෙළට අනුව ගාමිණී තිස්සගේ පියා සහ මකුම්බ රජ විසින් මනාව පරිභෝග කරන ලද ගම් සංඝයා උදෙසා වෙන් කළ බවක් දක්වයි. ගිරිතිස්ස, කරකුම්බිස්ස, විලගම, කස්සපනගර, මලුගම සහ නොකපිත යන ගම්හි භුක්තිය හික්ෂු විෂයෙහි යෙදවීම සිදුකර ඇත. මෙම ගම් සයම 'සපිරිභෝග ගම්' ය. එනම් රජු විසින් මනාව පරිභෝග කරන ලද ගම් කිහිපයක ම භුක්තිය සංඝයාට පවරා දෙන්නට ඇත්තේ පසුකාලීන ව හික්ෂු විෂයෙහි ඇතිවූ සංකීර්ණ අවශ්‍යතා නිසා බැව් පැහැදිලි ය.

සංඝතිස්ස නම් දූරු යුවරජු කෙනෙකු විසින් ජෙට්ඨාරාම නම් මෙහෙණි අසපුවක් කරවා එකී ආරාමයට පත්තපාසණ නම් භූමියෙහි වූ ගම් දෙකක් පූජා කිරීම පිළිබඳ ව මහාවංසයේ දැක්වේ (මහාවංශය 44 :28-29). නවවැනි හා දසවැනි සියවස් පමණ වන විට ගම් ඉඩම් ප්‍රදාන පිළිබඳ ව අභිලේඛන මූලාශ්‍රය තොරතුරු හමු නොවන බව එස්.එල්. පෙරේරා මහතා සඳහන් කර තිබුණත් මූලවංසයෙන් ඊට අදාළ සාධක විශාල ප්‍රමාණයක් ලැබී තිබේ. දෙවැනි සේන රජ දවස (ක්‍රි.ව. 353-887) ලෝහ ප්‍රාසාදයට 'හෝගගාම' යනුවෙන් හැඳින්වුණු ගම් ප්‍රදානයක් සිදු කර ඇත (ගුණවර්ධන 1993 : 55). සිව්වැනි කස්සප රජ සමයේ (ක්‍රි.ව. 898-914) ඔහුගේ සේනාපති සේන ඉලංග තමා විසින් ම කරන ලද ශ්‍රමණ ආශ්‍රමවලට හෝගගම් පැවරූ බව සඳහන් කරයි (මූලවංසය 1925 52 :86). පස්වැනි කාශ්‍යප (ක්‍රි.ව. 914-928) මිරිසවැටි විහාරයට පූජා කරන ලද හෝගගාම දෙකක් පිළිබඳ ව මූලවංසයෙහි දක්වා තිබේ (මූලවංසය 1925 52: 40). දෙවැනි දප්පුල රජු ද එම විහාරය තවත් ගමක් දුන්නේ ය. (මූලවංසය 1925 53: 02) මහාවිහාරයේ බෝධිඝරයට සිව්වැනි දප්පුල (ක්‍රි.ව. 924-935) රජු විසින් සිදු කරන ලද ගම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව මූලවංසයෙහි සඳහන් වේ (මූලවංසය 1925 53: 10). සිව්වැනි මහින්ද (ක්‍රි.ව. 956-972) රජු ද මිරිසවැටි විහාරයේ වන්දනාපාසාදයට 'හොගගාම' පවරා තිබේ (මූලවංසය 1925 54: 10). වංසකතා ගෙන එන මෙකී විස්තරවල මහාවිහාර පාර්ශ්වයට ප්‍රමුඛතාව දී තිබුණත් අනෙකුත් නිකාය මධ්‍යස්ථාන උදෙසා දුන් ගම් පරිත්‍යාග පිළිබඳව ද විටින් විට දක්වා තිබේ. පළමු වැනි සේන රජු ජේතවන විහාරයේ තමන් විසින් ඉදිකරන ලද වාසස්ථානයට මහාහෝග හෙවත් විශාල ආදායම් ලැබීමට සැලැස්වූ බව මූලවංසයෙහි දක්වයි (මූලවංසය 1925 50: 06). දෙවැනි සේන සහ ඔහුගේ බිසව අභයගිරි විහාර පාර්ශ්වයට ආදායම් මාර්ග ප්‍රදානය කර ඇත. සිව්වැනි කස්සප රජු ද අභයගිරි විහාර භූමියේ වූ හික්ෂු නිවාසකයට ගමක් පරිත්‍යාග කර තිබේ (මූලවංසය 1925 52: 13).

කෝට්ටේ යුගය තුළ රජුගේ ගබඩාවේ හෝ විහාරයක හෝ රාජ්‍ය නිලධාරියෙකුගේ ප්‍රයෝජන සඳහා හෝ ඉඩම් දෙන විට නිතරම දෙන ලද්දේ ගමක් එහැම පිටිනි. එහෙත් ගම් ඉඩම් ලබන්නා තමාගේ තනි ප්‍රයෝජනය සඳහා ගමේ ඇති ගොඩමඩ ඉඩම් සියල්ල

ලබනැයි මින් අදහස් නොවන අතර ඔහුට අයත් වූයේ එම ගම තුළ පිහිටි ‘මුත්තෙට්ටු’ නම් වූ මඩ හෝ ගොඩ ඉඩමක් පමණි. ‘මුත්තෙට්ටු ඉඩම’ නම් රජු හෝ අන්‍ය හිමියා හෝ තාවකාලික ලාභියා හෝ ගමක ප්‍රදානියා හෝ වෙනුවෙන් වගාකරන ගම් ඉඩමයි (අබයසිංහ 1996 :95). මුත්තෙට්ටු නින්ද මුත්තෙට්ටුව හා අද මුත්තෙට්ටුව යනුවෙන් දෙයාකාර වේ. ‘නින්ද මුත්තෙට්ටුව’ යනු තමන් භුක්ති විඳින ඉඩම් පිළිබඳ ව සළකා අනෙක් ගම්වැසියන් විසින් ගම් හිමියාගේ, ලාභියාගේ හෝ ප්‍රදානියාගේ ප්‍රයෝජනය උදෙසා මුළුමනින්ම නොමිලයේ වගාකරන ඉඩම් ය. හිමියාට අස්වැන්නෙන් අඩක් දෙන කොන්දේසිය මත බැඳීමක් නොමැතිව කවරෙකු හෝ විසින් වගා කැරෙන ගම් ඉඩමක් ‘අද මුත්තෙට්ටුව’යි. මේ සියල්ල පිහිටියේ ‘ගම’ නැමැති සීමාව යටතේ ය. ගොවිගමක නිවාස සඳහා වෙන් කරන ලද කොටස ‘ගම්මුදල’ (විමලකිත්ති බු.ව. 2499 :243) විය. ‘ගම්වර දීම’ යනුවෙන් කෝට්ටේ යුගයේදී අදහස් වූයේ කුඹුරු, වල්පිට, විල්පිට, ගෙවතු, ගහකොළ ආදී සියල්ල ප්‍රදානය කිරීම පමණක් නොවන අතර මිනිසුන් සහ සතුන්ගේ ගම්වරටම අයත් හැටියට දක්වන ලදී. මුත්තෙට්ටුව හැරුණු විට ගමෙහි වගා කළ හැකි ඉතිරි ඉඩම් ද පංගුවලට බෙදා තිබුණු බව පෙනේ. ගොඩමඩ දෙකෙහිම ඉඩම් නැති වූ විට ගැමියාගේ ආර්ථික ක්‍රමය එහැම පිටින්ම බිඳ වැටෙන නිසා සාමාන්‍යයෙන් මේ පංගු ද ගොඩබිම්, මඩබිම් වශයෙන් බෙදා තිබුණි. පංගුවක් ලැබූ තැනැත්තා පංගුකාරයා හෙවත් නිලකාරයා ය. හේ තමා සතු ගොඩ මඩ බිම් ගොවිතැන් කොට මුළු අස්වැන්නම තෙමීම භුක්ති වින්දේ ය. අස්වැන්නෙන් කොටසක් රාජ්‍යයට බදු වශයෙන් හෝ ගම් ඉඩම් හිමියාට පඬුරු වශයෙන් දීම එකල සාමාන්‍ය සිරිතක් නොවූවත් ඇතැම් අවස්ථාවලදී පමණක් රජු විසින් නිර්දේශිත කර්තව්‍යයන් වෙනුවෙන් යම් ගෙවීමක් සිදු කිරීමට සිදු වූ බව පෙනෙන්නට තිබේ. ඒ අනුව බොහෝ විට කෝට්ටේ යුගයේ ගම් ඉඩම් ප්‍රදානවලදී එකී ප්‍රදානය දත්ත ධාතුන් වහන්සේට හෝ යම්කිසි දේවස්ථානයකට අයත්කොට වාර්ෂික අයබදු හෝ වෙනත් ද්‍රව්‍යමය බද්දක් එකී පුණ්‍යායතනවලට පිරිනමමින් භුක්ති විඳිනා අයුරින් පවරා දී ඇති බව පෙනේ.

ගම් ප්‍රදාන හා බැඳි හිත, ව්‍යවස්ථා සහ වාරණ

විහාරවලට ගම් පවරා දීමෙන් සිදුවූයේ කුමක් ද යන්න විමර්ශනයේදී ගමක් ප්‍රදානය කිරීම තුළින් අයබදු අයකර ගැනීමේ අයිතිය හෝ ගම් වැසියන්ගේ ශ්‍රමය ලබාගැනීමේ අයිතිය හෝ ඉඩම් හිමිවීමෙන් ලැබෙන අයිතිය හෝ මේ සියල්ලම පැවරෙන්නට ඇති බව පැහැදිලි ය. මෙසේ විහාරයට හෝ වේවා පුද්ගලයෙකුට හෝ වේවා රෝහලකට හෝ වේවා ප්‍රදානය කරන ලද .i bvi හා බැඳි නීති, ව්‍යවස්ථා සහ වාරණ පිළිබඳව ද මූලාශ්‍රය තොරතුරු ලැබේ. බිම්බතු ගමට ලබා දෙන ලද පරිහාර දානය පිළිබඳ ව සඳහන් කරන කල්ලම්පත්තුව ටැම් ලිපියේ නම් කරන ලද නිලධරයන් පිරිසකට ගමට ඇතුළුවීම ද, ඇතැම් බදු අයකිරීම ද තහනම් බව දක්වා තිබේ (ශිලා ලිපි සංග්‍රහය වර්ෂය සඳහන් නැත: 15-16). අභිලේඛනයේ දක්වන ආකාරයට රට්ලද්දන්, පස්ලද්දන්, පියොවදාරන්නන්, රද්කොල් සම්දරුවන්, කොල්පාට්ටින්, වැල්ගත්තන්, තහංචියට යටවූ නිලධරයන් සත් වර්ගයට වැටෙත්. මහිව, පියගිව, ගැල්ගොන්, මීවුන්, වැරියන්, කොටා පැමිණියවුන්, ගමෙන් ලබා නොගත යුතු බදු, සතුන් හෝ පුද්ගලයන් සය වර්ගය ලෙස දක්වා තිබේ. යාපන දිස්ත්‍රික්කයේ තුනුකායි ප්‍රදේශයෙන් සොයාගෙන ඇති තුනුකායි ටැම් ලිපියේ ද ආරෝග්‍ය ශාලාවකට අයත් පොල්කඩු ගමට ලබාදුන් නිදහස්කම් පිළිබඳව දක්වා තිබේ (ශිලා ලිපි සංග්‍රහය වර්ෂය

සඳහන් නැත: 25-28). අත්තාණි ශිලාලිපියකින් බොහෝ දුරට සිදුවන්නේ ආගමික හා මහජන ආයතන වලට අයත් හා ඇතැම්විට පුද්ගලයන්ට අයත් ගම්බිම්වලින් බදු අයකිරීම, රජයේ නිලධාරීන් ඒ ගම්බිම් ආදියට ඇතුළුවීම වැළැක්වීම වැනි වරප්‍රසාද ප්‍රදානය කිරීම ය. මේ ලිපියේ සඳහන් වී ඇති නිලධාරීන් සියලු දෙනාම අභාසලමෙවන් රජු විසින් පිහිටුවා ඇති අයිතිගෙ වැව අත්තානි කණුවෙහි (Wickramasinghe 1994: 25-28) මේ ආකාරයෙන් ම දක්නට ලැබෙන නිසා ආචාර්ය වික්‍රමසිංහයෝ මේ අත්තාණි කණුව පිහිටුවනු ලැබුවේ ද අභාසලමෙවන් හෙවත් පස්වන කාශ්‍යප රජ දවස බව දක්වා තිබේ.

‘අමාත්‍ය මණ්ඩලීය සම්මුතියෙන් ප්‍රකාශිත පරිදි සභායෙන් පැමිණි නිලවස පදිංචි මදියාද, කුඩු පසක්කැම් සෙනු ද සේනාපති වදුරාගේ අවසරයෙන් පැමිණි නමුඩැහි පදිංචි මෙයික්කාප්පර් නිලා සහ තිසැහි පදිංචි මේකාප්පර් සෙනුද ඇතුළුව මෙතෙක් නිලධාරීන් විසින් ආරෝග්‍ය ශාලාවට අයත් පොල්කඩු ගමට රටිලදුවන් හා පස්ලදුවන් ඇතුළු නොවන ලෙස ද, පියොවදාරනුවන් ඇතුළු නොවන ලෙස ද, බදු අය නොකරන ලෙස ද, මහිව හා පියහිව නම් වූ බදු අය නොකරන ලෙස ද, තෝමර දරන්නන්, රාජකීය නිලධාරීන් හා වේතූධාරීන් ඇතුළු නොවන ලෙස ද ඉහත කියන ලද නිලධාරීන් විසින් මේ අත්තාණි කණුව පිහිටුවා මේ ගමට මේ තාක් පරිහාර දෙන ලදී’ (ශිලා ලිපි සංග්‍රහය වර්ෂය සඳහන් නැත: 25).

තුනුකායි ටැම් ලිපිය දක්වන ආකාරයට මෙම ගම් වෙන් කිරීම සිදු වී ඇත්තේ ආරෝග්‍ය ශාලාවක් වෙනුවෙනි. ලෙන් හා විහාර උදෙසා වූ ගම්ප්‍රදාන වලට අමතරව පොදු ආයතන ආදිය උදෙසා සිදුවන ගම් ප්‍රදාන පිළිබඳ තොරතුරු හෙළිදරව් වීම ඉඩම් භුක්තිය සම්බන්ධයෙන් වූ නව ප්‍රවණතාවකි. ගම් පිදීමෙන් නොනැවති එකී ගම්වලට හිමිවිය යුතු වරප්‍රසාද කෙරෙහි ද රජුගේ අවධානය යොමු වී තිබේ. මෙහි එන එක්තැන් සමුයෙන්, එකතු හමුවෙන් හෙවත් ඒකස්ථ සම්මුඛයෙන් ගම් ප්‍රදානය සිදු කළ බව දැක්වීම විමර්ශනය කළ යුතු කරුණකි. ‘එක්තැන් සමිය’ යන්නට අරුත් සපයන වික්‍රමසිංහ හා ගොඩකුඹුරයන් ‘රාජ්‍ය සභායෙන්’ යන අරුම මෙහි ඇති බව දක්වයි (ශිලා ලිපි සංග්‍රහය වර්ෂය සඳහන් නැත: 27). එහෙත් පරණවිතානයන්ගේ මතයට අනුව මෙහි අදහස ‘ඒකමතිකව’ යන්නයි :ශිලා ලිපි සංග්‍රහය වර්ෂය සඳහන් නැත: 27). දෙවැනි ගජබාහු රජු විසින් (ක්‍රි.ව. 1132-1152) රජයේ නිලධාරියෙකුට පමුණු කොට දෙන ලද ගමකට පරිහාර දෙන ලද්දේ ඇමති ගණ පිරිවරා පොළොන්නරුවෙහි වූ විජය රාජපුරයෙහි විතුකුට මණ්ඩපයෙහි හිඳ රාජධුර විවාරා හැමතන්හි කළ මනා දෙයට ව්‍යවස්ථා පමුණු වදාරන සමයේදී ය :ශිලා ලිපි සංග්‍රහය වර්ෂය සඳහන් නැත: 27). මේ අනුව පෙනී යන්නේ ගම් ප්‍රදානයේදී හා ගමට අදාළ පරිහාර ලබාදීමේ දී රජුගේ මූලිකත්වයෙන් රැස් වූ අමාත්‍ය මණ්ඩලයක් ඉදිරියේ එය සිදුවූ බවයි. රටිලදුවන්, පස්ලදුවන්, පියොවදාරනුවන්, තෝමරදන්නන්, රාජකීය නිලධාරීන් හා වේතූධාරීන් ඇතුළු නොවන ලෙස ද පොල්කඩු ගමෙන් බදු අය නොකරන ලෙස ද දක්වා තිබීම නිසා මෙකී ගමෙහි භුක්තිය සම්පූර්ණයෙන්ම ආරෝග්‍ය ශාලාවට පැවරුණු බව පැහැදිලි වේ. මහිව පියහිව යන බදු වර්ග ද, අය නොකළ යුතු යැයි දක්වා තිබීමෙන් ගමේ සියලුම ආදායම්හි භුක්තිය අදාළ ආරෝග්‍ය ශාලාවට වෙන්ව පැවතුන ආකාරය ද හඳුනාගත හැකි වේ. එනිසා ආරෝග්‍ය ශාලාවකට සිදුකළ ගම් ප්‍රදානය, එහි ස්වභාවය හා ගමට හිමිවූ වරප්‍රසාද මොනවා ද යන්න පිළිබඳ ව ස්ථාවර අදහසක් මෙමගින් ගොඩනගාගත හැකි ය.

තිඹිරිවැව ලිපියේ ද (Paranavithana 1983: 107-108) පොත්පතකටයගේ මාබිඩියන් පිරිවෙනට පුජා කළ මී බැඳි ගමට දුන් මෙවැනි ම වරප්‍රසාද පිළිබඳ ව දක්වා තිබේ. උදා මහපාණන් වහන්සේ විසින් අභයතුරා බගිරිවෙහෙර මහ සලපිළිම වහන්සේගේ ගෙයි පහන් වැටි දල්වනු පිණිස තෙල් බද්දක් ගෙවමින් භුක්ති විඳින සේ කිතම්බැවැ නම් මහාදිපාද කෙනෙකුට පරිත්‍යාග කරන ලද කොළයුණු නම් ගමකට දුන් නිදහස්කම් ගැන දක්වමින් නැගම ටැම්ලිපිය ලියවී තිබේ (Wickramasinghe 1994:14-19). මෙහි එන ‘අභයතුරා බගිරිවෙහෙර’ යනු අභයගිරි විහාරයයි. ‘බගිරි’ වූයේ ‘අබගිරි’ යන්නයි. අබගිරි + බගිරි = අභයගිරි වී තිබේ. මෙහි එන උදාමහපාණන් වහන්සේ යනු කවරෙක් ද යන්න නිශ්චිත නැත. බොහෝ දුරට ලිපියේ එන උදාමහරද්දු I වන උදය විය හැකි ය. මෙහි සඳහන් පරිදි උදය මහරජු කොළයුණු නම් ගම පරිත්‍යාග කරන්නේ අභයගිරි විහාරයේ සලපිළිම ගෙයි පහන් වැටි දල්වීම පිණිස තෙල් බද්දක් ගෙවමින් භුක්ති විඳීමට ය. ඒ අනුව ඇතැම් අවස්ථාවලදී දේපළ ප්‍රදානය කිරීමේදී ඒවා පාවිච්චි කරන අන්දම විශේෂිත ලෙස නියම කරන ලද බව මේ අනුව පැහැදිලි වේ. “මෙගමට වැරි පෙරෙනාට්ටු නොවද්නා කොට් ඉසා, ගැල් ගොන් මීවුන් නොගන්නා කොට් ඉසා - මීනී කොටා මෙගමවන් නොගන්නා කොට් ඉසා, රත්කොල්කැමියන් නොවද්නා කොට් ඉසා - ආදී වශයෙන් මෙම ගමට ඇතුළු නොවිය යුතු පුද්ගලයන් පිළිබඳ දක්වමින් ගමට නෙතික පදනමක් එක් කිරීමට රජු කටයුතු කර ඇත. මෙම අත්තානි පරිහාරයේ අවසානය ද විශේෂයෙන් සැලකිල්ලට භාජනය කළ යුතු ව ඇත. “මෙයට් උ(ල)ග්නා කළ කෙනෙකුන් ඇත. කවුඩු බලු වනුයි” යනු මෙම අත්තානි පරිහාරයේ සමාජික සටහනයි. ඒ අනුව බගිරිගිරි වෙහෙරේ සලපිළිම වහන්සේට පහන් වැටි දල්වීම සඳහා වෙන්වූණු මෙකී ඉඩමට අදාළව පනවා ඇති නිදහස්කම් උල්ලංඝනය කළහොත් කවුඩු බලු වන බවට ශාප කිරීම සිදුවී ඇත. එමගින් අපේක්ෂා වී ඇත්තේ ගම් ප්‍රදානය ලබන්නාට නිදහස් ව එම ගම භුක්ති විඳීමටත්, පහන් දල්වීම් කටයුතු උදෙසා ඒ මගින් තෙල් බද්දක් ලබා දීමටත් අවශ්‍ය පරිසරය සකස් කිරීම ය.

අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ පිහිටි කුකුරුමහන්දමන ටැම් ලිපියේත් සෙන් සෙනෙවිරාදාණන් විසින් ඇතුළු නුවර මඩගල මහාවිහාරයෙහි මහින්දාරාම නම් මෙහෙණවරක් ඉදිරියෙහි කරවන ලද වෛද්‍ය ශාලාවකට පරිත්‍යාග කරන ලද කෙරෙළැගම නමැති ගමකට දුන් සත්කාර පිළිබඳ විස්තරයක් ඉදිරිපත් වේ (Wickramasinghe 1994:19-20). මැඩිලිගිරි ටැම් ලිපියේ ද මැඩිලිගිරි විහාර පියන්ගලට අයත් ඉඩමේ සතර සීමාවට ආණ්ඩුවේ මූලාදැනීන්ගේ සහ වෙනත් නොවැදියමනා අයගේ ප්‍රවේශය වැළැක්වීමක් අයබදු ගැනීම වැළැක්වීමාදියත් සඳහා ලිපිය පිහිටුවා තිබේ (Wickramasinghe 1994: 25-34). මෙහි සඳහන් ආකාරයට මැඩිලිගිරි විහාරය පිහිටා ඇත්තේ රත්තිසැයේ ය. රත්තිසා යනු ග්‍රාම නාමයක් විය හැකි ය. මහසෙන් රජු විසින් කරවන ලද්දා වූ ද, පළමුවන පැරකුම් රජු විසින් ප්‍රතිසංස්කරණය කරවන ලද්දා වූ ද රත්තිසා නමින් ප්‍රසිද්ධ වැවක් විය. ඒ වැවට ඒ නම ලැබුණේ රත්තිසා ග්‍රාමයෙහි කරවූ හෙයින් නැගේ. අත්තානි පරිහාරයේ දක්වන ආකාරයට මැඩිලිගිරි විහාරය පිහිටි රත්තිසා ගමේ පියන්ගලට අයත් සතර සීමාවට ආණ්ඩුවේ නිලධාරීන් ඇතුළු ඇතුළු නොවිය යුතු පුද්ගලයන්ට ඇතුළුවීම තහනම් කොට ඇත. මෙහි එන වෙලැයුත් පස්දෙනා නොවද්නා ඉසා ... යනුවෙන් එන සඳහන විමර්ශනය කළ යුතු ව ඇත. මේ ‘වෙල’ ශබ්දය කවරාථ්‍යයක යෙදුනේ දැයි නොපැහැදිලි ය. කුඹුරුවල රාජකාරිය කරන්නෝ ‘වෙලැයුත්තෝ’

වෙනැයි සාමාන්‍යයෙන් කල්පනා කළ හැකි ය. මින්තේරි ලිපිය ඇතුළු තවත් ලිපි කිහිපයක ම මෙම යෙදුම දැකිය හැකි ය. කාරිය කරන්නෝ 'වෙලැයුත්තෝ' දැයි පරීක්ෂා කිරීම ද වැදගත් ය. ශිලා ලිපියට අනුව වෙලැයුත්තන්ට ගමට ඇතුළුවීම තහනම් බව දක්වා ඇත. ලිපියේම දක්වන ආකාරයට රත්නතිසා ගමට අයත් සතර සීමාවට යටත් ව කවරතරමේ හෝ බද්දක් ගැනීම තහනම් විය. "උතු කිරි බිලි සාල් බිලිවත් නොගනු ඉසා..." මෙහි එන උතු ශබ්දය උත, කුඹුර යනාදී අර්ථයෙන් නොයෙදුණා විය හැකි ය. රාජකීය භාගය මෙන්ම පරවේණි කොටසක් 'ඔතු' නාමයෙන් හඳුන්වනු ලැබේ. එකී අර්ථයෙන් මෙහි 'උතු' යන්න යෙදෙන්නට ඇත :විමලකීර්ති 1954ට 32 *ග 'කිරි' යනුවෙන් මෙහි 'කිරිබද්ද' අදහස් කරන්නට ඇත. 'කිරිබද්ද' පිළිබඳ ව දීර්ඝ තොරතුරු රසවාහිනියේ ද සඳහන් වෙයි. නියමිත දිනක දී වාහල ගබඩාවට ප්‍රමාණයකින් යුත් හාල් කදක් බැඳීම පෙර සිරිත වූ අතර එය 'බිලිසාල්' යනුවෙන් දක්වා තිබේ. මෙහි 'බිලි බත්' යන්න ආහාරාර්ථයෙන් ගැනීම වඩාත් සුදුසු ය. මහජනයා රජවාසලට බදු වශයෙන් බත් ගෙනගිය බවට නිදසුන් නොලැබුණත්, ආහාර වර්ග අමුවෙන් ගෙන ගිය බවට සාධක ලැබේ. එනිසා එසේ ගෙනයන ආහාර බද්ද 'බිලිබත්' ලෙස දක්වා තිබේ. ලිපියේ දක්වන ආකාරයට මේ එකදු බද්දක්වත් රත්නතිසා ගමට අදාළ ව ක්‍රියාත්මක නොවිය යුතු ය. සීමා මායිම් ද දක්වමින් විහාරයට පැවරුණු ගම නිදහස් භුක්තියක පවත්වා ගැනීමට අවස්ථාව ලබාදී තිබීම පැරණි ඉඩම් භුක්තියේ සංකීර්ණතාව පෙන්නුම් කරන්නක් ද වේ.

අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයේ ඉහළ කැලැගම්තුලානේ පිහිටි බිලිබාව නම් ග්‍රාමයෙහි තිබී හමුවූ බිලිබැව ටැම් ලිපියේත්, (Wickramasinghe 1994 : 38-43) එම දිස්ත්‍රික්කයෙන් ම සොයාගත් රම්බැව පදර ලිපියේත් (Wickramasinghe 1994 : 64-70) ගම්වලට අදාළ ව්‍යවස්ථා පිළිබඳ ව දීර්ඝ විස්තර ඇතුළත් කර තිබේ. මහාබෝධි ගෘහයෙහි අපර්ණා සල පිළිම වහන්සේට පහන් දැල්වීම පිණිස ගම්බිම් කිහිපයකටම වරප්‍රසාද ලබාදීම රම්බැව පදර ලිපියේ නිමිත්ත වී තිබේ. ක්‍රි.ව. 10 වන ශතවර්ෂයට ගැනෙන කොන්ඩවට්ටාවන් ටැම් ලිපියේ ද (Paranavithana 1955 : 124-141) 'සග් වැ රකුස්' සෙනෙවිරදුන් දඩනායකයන්ට පරිත්‍යාග කරන ලද මෙතෙර දිගාමඩුල්ලේ - ඇරැගැමට දුන් වරප්‍රසාද හා එහි පාලන නීති පිළිබඳ ව දක්වා තිබේ. අත්තාණි පරිහාරයේ දක්වන ආකාරයට දිගාමඩුල්ලෙහි වෙහෙර ඇරැගැමට අයිති සීමාවට පෙරනාට්ටියන් හා උල්වාඩින් ඇතුළු නොවිය යුතු ය. සෙනෙවි රජුගේ ලේකම්ගෙයි සම්දරුවන් පැමිණ පරීක්ෂා කරතොත් විනා කැරැවැදැරුමන්, කැරැ පකැරුමන්, කැරැ පාට්ටපැලියන් ඇතුළු නොවන ලෙස තහංචි පනවා තිබේ. ග්‍රාමයට අයත් සීමාව තුළ උතු ගැනීම ද නොකළ යුතු ය. මෙහි එන 'පාට්ටපැලින්' යනු කුමක් ද යන්න නිර්වචනය කළ යුතු ය. 'පාට්ට' යනු බදු ඉඩම් කොටස වලින් එකතුවන බදු මුදල ය. 'පැලියාක්' යනු 'ඉඩම් කොටස' නැතහොත් 'භුක්ති විදිනා ඉඩම' යන අදහස ගෙන දෙන බව කොත්මලේ අමරවංශ හිමියන්ගේ අදහසයි (අමරවංශ 1969: 245). ලිපියේ සඳහන් 'කැර' යන වචනය ද අවිනිශ්චිතාර්ථ පදයකි. කැර වැදැරුමන්, කැර පැකැරුමන් වශයෙන් යෙදී ඇති 'කැර' යන වචනයෙහි කාර්යය, කොටස, බදු ඔප්පුව වැනි අදහස් කීපයක් ඇති බව සෝරත නාහිමියන් දක්වා තිබේ. පරණවිතාන සූරින් ද මෙම ලිපියේ සඳහන් භුක්ති ක්‍රමය හා සම්බන්ධ පාට්ට - කැර යන බදු ක්‍රම පිළිබඳ ව විස්තරයක් සපයා තිබේ. (Paranavithana 1955 : 131) 'පාට්ට' යන්නෙහි අරුත 'බද්ද' යන අදහස බව පරණවිතානයන් ද පිළිගනී.

තින්තවේලි දිස්ත්‍රික්කයේ ‘පාට්ටම්’ යනුවෙන් දැක්වෙන්නේ ‘ප්‍රධානියාට මුදලින් ගෙවන බදු’ ය. බදු ඉඩම් වලින් ලැබුණු අයබදු බව පවසමින් පිටතින් ගමට බඩු ගෙන ඒම තීරු ගාස්තු වලින් මිදීමේ උපක්‍රමයක් වශයෙන් සිදු කරන්නට ඇත. “බදු ඉඩම්වලින් එකතු වන යම් කිසි බදු මුදලක් විනා අයබදු යන ව්‍යාජයෙන් පිටින් ගම තුළට බඩු ගෙන යා යුතු නැත” යනුවෙන් හතරවන වගන්තියේ දැක්වමින් එම වැරදි ක්‍රියාව තහනමකට ලක් කිරීමක් ලිපිය මගින් සිදුකර ඇත. එසේ තහනම් කිරීමෙන් පෙනෙන්නේ ඉඩම් වගා කළ කුලී වැසියන් බදු ගෙවීම ද්‍රව්‍යවලින් සිදු කළ බවයි. එහෙත් වැරදි කරුවන්ට නියම වූ දඩ, මුදලින් ගෙවිය යුතු බවක් අත්තාණි පරිහාරයේ දක්වා තිබේ. “පළමුවෙන් දඩ ගෙන සංහිද වූ වරදකට නැවතත් දඩ නොගැනීම (කොට) ද ගස්වැල්වලින් රටේ (සම්මත) නීති ප්‍රකාර දඩ ගන්නවා විනා වැඩි බදු නොගැනීම ද රාජාඥාව කඩ කළ වරදට දඩ වශයෙන් අකක් ගැනීම (කොට) ද ජලයෙන් කුඹුරු යට කළ වරදට අක දෙකක් ගැනීම (කොට) ද (සිවු) සී සෑම පිළිබඳ වරදට රන් කළඳක් ගැනීම (කොට) ද...” ආදී වශයෙන් දඩ ගැසීම් කළ යුතු ආකාරය පමණක් නොව එය මිල මුදලින් කළ යුතු ආකාරය ද දක්වා තිබේ. පරිහාරයේ 8-9 රෙගුලාසි වලට අනුව බදු ඉඩම් වලින් ලැබුණු ප්‍රයෝජන භුක්ති වින්ද යුතු වූයේ කුලී වැසියන් බැහැර නොකර, තමන් විසින් ද ඉඩම් සී සෑමක් (එනම් වගා කිරීමත්) නොකර ඒවාට හිමිකම් ඇතියවුන් විසිනි. ඒ අනුව අපට පැහැදිලි වන්නේ බදුගන්නන් වගා කළ අය නො ව, ගමේ හිමිකාරයා වෙනුවෙන් කුලී වැසියන්ගෙන් ලැබිය යුතු ආදායම් එකතු කළ අතරමැදි පන්තියක් වූ බවයි. මෙලෙස ආදායම් එකතු කරන අතරමැදි පන්තියක් නිර්මාණය කිරීමට හේතුවූයේ කවර කාරණයක් ද යන්න විමසිය යුතු ව ඇත. විශේෂයෙන් ගම්වල අයිතිකරුවෝ ඒ ගම්වල නොවිසුවෝ නම් ඉඩම්වල අස්වැන්නෙන් තමාට හිමි කොටසත්, තමන්ට හිමි අනෙකුත් ගෙවීම් ආදිය එකතු කිරීම ගැටලු සහගත වන්නට ඇත. ගම්වලින් ලැබෙන ආදායම ද අස්වීර වන්නට ඇති අතර ඒවා නිසිකලට නොලැබෙන්නට ඇත. එනිසා තම ගම් භුක්ති විදින්නන්ගෙන් භුක්තිය උදෙසා ගෙවන කොටස එකතු කිරීම උදෙසා වේතන සහිත නිලධාරී පැලැන්තියක් පත් කර ගැනීම සිදුකරන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි ය. එහෙත් ඇතැම් අවස්ථාවලදී බදු එකතු කරන්නන් යම් යම් දුෂ්කරතාවන්ට පත්වූ අවස්ථා පිළිබඳව ද මූලාශ්‍රය තොරතුරු ලැබේ. ගම් හිමියාට නියම මුදල ගෙවීමට නොහැකි ව සහනයක් ලබා ගැනීමට හික්ෂුන් වෙතට යන්නට ද ඔවුන්ට සිදු වී තිබේ. මෙයින් අපට පැහැදිලි වන්නේ ඔවුන් කලින් මුදලක් නොගෙවා අයබදු එකතු කිරීමෙන් පසු ගෙවීමේ පොරොන්දුව මත බදු ගම්, ඉඩම් ලබාගත් බවයි. ඇතැම් අවස්ථාවලදී ගොවි කුලී වැසියන් තමා වෙත පටවන බදු බරට එරෙහි ව නැගී සිටීම නිසා ආදායම් එකතු කරන්නන්ට දුෂ්කරතා ඇතිවන්නට ඇත. පාට්ට ක්‍රමයේදී, ඇතැම් විට ද්‍රව්‍ය වලින් පවා බදු ගෙවීමට කුලී වැසියන් පෙළඹෙන්නට ඇත. මෙකී ආදායම් එකතු කිරීමේ ක්‍රමය වැඩි කාලයක් ස්ථාවරව පැවති බවක් පෙනෙන්නට නැත. ක්‍රි.ව. 10 වන සියවසින් පසු ‘පාට්ට’ යන වචනය අභිලේඛනවල දක්නට නොලැබෙන නිසා ය.

කොණ්ඩවට්ටවන ටැම් ලිපියේ එන ‘කැරැ’ යන්න පාට්ට ක්‍රමයට වඩා වෙනස් වූවකි. ‘මිහින්තලා පුවරු ලිපියෙහි එම ආරාමයට අයත් ඉඩකඩම් බදු (පාට්ට) නොදිය යුතු බවත්, කැරැ ක්‍රමයෙන් පාලනය කළ යුතු බවත් දක්වා තිබේ. “මෙ වෙහෙර බද්දුවාක් ගම් බිම් කැරැයෙහි බැන්දා සලසන් මුත් පාට්ට නොදිය යුතුය” (Wickramasinghe 1994 : 75). රජු

හෝ වෙනත් ප්‍රභවයකින්, ආරාම කළමනාකරුවෙක් කවුරු හෝ වේවා ගමක් භුක්තියට ලබා දුන්පසු එකී භුක්තියට අදාළ කොටස අතරමැදියෙකු මාර්ගයෙන් නොව කෙළින් ම ලබාදීමේ ක්‍රමය 'කැරැ' ක්‍රමයයි (Paranavithana 1955 : 129). සෙනරත් පරණවිතානගේට අනුව 'කැරැ' යනු ගෙවිය යුතු මුදල (dues) අයබදු (Tax) ආදායම (Revenue) යන අදහස් ගෙන දෙන්නකි (Paranavithana 1955 : 129). මෙබඳු ආදායම් එකතු කිරීමට එකල රජයේ වෙනම සංවිධානයක් පවතින්නට ඇත. කැරැ වැදැරුමත්, කැරැ පැකැරුමත් යනුවෙන් කොන්ඩවට්ටුවාන ලිපියේ සඳහන් කරන්නේ එම සංවිධානයේ නිලධාරීන් විය හැකි ය.

ක්‍රි.ව. 9-10 සියවසට ගැනෙන පොළොන්නරු රාජ සභාවේ ටැම්ලිපිය (Codrington & Paranavithana 1994 : 34-46) පුරාණ ඉඩම් භුක්තියෙහි ගම්ඉඩම්වලට ලබා දුන් විශේෂ වරප්‍රසාද පිළිබඳ තොරතුරු රැසක් හෙළිදරව් කරයි. දොතිවලක්නැ කරවු ආරෝග්‍ය ශාලාවට අවුරුදු පතා වියළි ඉගුරු පැල බැගින් ලබාදීමේ කොන්දේසිය මත පමුණු වශයෙන් එක්තරා පුද්ගලයෙකුට දුන් ඉඩම් හා ඒ පිළිබඳ විශේෂ වරප්‍රසාද ආදිය දැක්වීම මෙම ලේඛනය පිහිටුවීමේ මුඛ්‍ය අරමුණු වේ. ලිපියේ සඳහන් ආකාරයට හුලු සහ පුපක් (උලුහාල් හා පුවක්) යන හේන් දෙකක් ඇති ගමේ කැබලි දෙක ද, මහරැකය නම් ගමේ කැම්බුර් කඩවර ඉඩම ද රාක්ෂ නැමැති මහවෙදනාට පරිත්‍යාග කරන්නේ පරම්පරා භුක්තිය උදෙසා ය. එනම් පිළිවෙළින් භුක්ති විදිය හැකි 'පමුණුවක්' බවට පත් කරමිනි. සංස්කෘත 'ප්‍රවේණි' පාලි 'පවේණි' සහ සිංහල පමුණු, පරවේණි යන්නෙන් අදහස් වන්නේ අනුපිළිවෙළ, ප්‍රාප්තිය, සම්ප්‍රදාය, වාරික්‍රය වැනි අර්ථයන් ය (කොඩිරිංග්ටන් 1938 : 15). ඉඩම් භුක්ති සංකල්පයේ පමුණු හා පරවේණි යන පදවලින් අර්ථවත් වන්නේ පරම්පරාවෙන් අඛණ්ඩව පැවත ආ හෝ පවත්වාගෙන යා හැකි වූ ඉඩම් ය. භාවිත වූ නිශ්චිත පදය නොදන්නා මුත් පරම්පරාවෙන් දේපළ උරුම වීමේ සම්ප්‍රදාය අනුරාධපුර රාජධානියේ ආරම්භක කාලයේ සිටම දක්නට ලැබේ. තිඹිරිවැව ලිපියේ 'තුමහ කුලසතක කොටස' (Paranavithana 1983 : 107-108) වශයෙනුත්, පෙරැමියන්කුලම ශිලා ලිපියේ 'පිත සතක කොටස' (Paranavithana 1983 : 66-67) වශයෙනුත් දක්වෙන්නේ පරම්පරාගත දේපළ උරුමයයි. මෙම පමුණු හෙවත් පරවේණි ඉඩම් භුක්ති ක්‍රමය පිළිබඳ ස්ථාවර තොරතුරු ක්‍රි.ව. 9 වන සියවසින් පසුව වැඩි වශයෙන් දක්නට ලැබේ. I වන පරාක්‍රමබාහු රජුගේ දෙවනගල ලිපියෙහි කිත්තුවරගල සෙන්පතිට ප්‍රදානය කරන ලද ඉඩම් ඉරහඳ පමුණුකොට දුන්බව සඳහන් කරයි (Wickramasingh & Codrington 1994 : 320-321). නිශ්ශංකමල්ලයන් ද සිය ලිපියක විජය නම් නිලධාරියකුට ප්‍රදානය කරන ලද පමුණු ඉඩම් පිළිබඳ ව දක්වා තිබේ. පරම්පරාවෙන් හෝ මිලදී ගැනීමෙන් හෝ රජුන් සහ පුද්ගලයන් ආගමික ස්ථානවලට පමුණු ඉඩම් පිදීම මගින් හෝ රජුන් විසින් කරන ලද ප්‍රදානයන් මගින් පමුණු භුක්තිය ලබා ගත හැකි විය. මෙසේ කවර හෝ ක්‍රමයකින් පමුණු භුක්තිය ලබාගත් පසු එම ඉඩම් වෙනුවෙන් සේවාවක් කිරීමට භුක්තිය ලද්දා බැඳී සිටිය හ. ඇතැම් අවස්ථාවලදී පමුණු ප්‍රදානය වෙනුවෙන් ආගමික ආයතනයකට හෝ වෙනත් මහජන ආයතනයකට කිසියම් ගෙවීමක් කිරීමට නියම කරන ලදී. ක්‍රි.ව. 10 වන සියවසට ගැනෙන ගොන්නැව දේවාලයේ ටැම් ලිපියට අනුව රජුගෙන් පමුණු ලත් අයවලුන් විසින් පමුණු භුක්තිය වෙනුවෙන් සතර අමුණක වී අස්වැන්නෙන් අමුණක් මහාවිහාරයට ගෙවිය යුතු විය (Codrington & Paranavithana 1994 : 186-191). එසේමැයි මේ කියන ලද රාජසභා මණ්ඩප ශිලාලිපියේත් රජතුමා විසින් ලත් පමුණු භුක්තිය වෙනුවෙන් අවුරුදු පතා රෝහලට

ඉගුරු පැල එකක් බැගින් ලබාදිය යුතු බව දක්වා තිබේ. මේ නයින් බලන විට සාම්ප්‍රදායික ඉඩම් භුක්ති ක්‍රමය තුළ ඉහළම හා ශක්තිමත් අයිතිවාසිකම් පැවති පමුණු ඉඩම් භුක්ති විදින්නෝ ද ඇතැම් කොන්දේසිවලට යටත් වී ඇති බව පැහැදිලි ය.

මෙම කොන්දේසිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී එය කුමන හෝ විධියකින් ඉටු කළ යුතු වූ අතර ඉටු නොකිරීම දඩයකට යටත් වීමට හේතුවක් වූ බව රාජසහාමණ්ඩප ලිපියෙන් පැනනැගේ (Codrington & Paranavithana 1994 : 34-42). රක් නැමැති මහවෙදනාට ලබාදෙන පමුණු ඉඩම් ප්‍රදානය ඔවුන් විසින් පරම්පරාවෙන් පරිභෝග කරමින් වර්ෂයක් පාසා රෝහලට ඉගුරු පැලක් බැගින් සැපයිය යුතු ය. එසේ සිදුකිරීමට නොහැකි නම් අදාළ ඉඩම් කුලියට දී හෝ උකස්කර එක් කාර්යභාරය ඉටු කිරීමට රක් නැමැති මහවෙදනාට අවසර ඇත. ටැම්ලිපියේ එන ‘පොළිය බැන්දූ’ යන වචනයෙහි අරුත ‘කුලියට දී හෝ උගස් කර’ යන්න ය. ඉඩම් හිමියා විසින් මේ කොයි ක්‍රමයකින් හෝ වෙදහලට ගෙවිය යුතු දෑ ගෙවීමට සහතික කරවාගෙන පමුණු ඉඩම් ප්‍රදානය සිදුකර ඇති බව පැහැදිලි ය. මෙමගින් හෙළිදරව් වන වැදගත් කාරණයක් වන්නේ පමුණු ලද්දාට පමුණු ඉඩම හෝ ගම් සම්බන්ධ ව පැවති බලතලවල සංකීර්ණත්වයයි. පමුණු ඉඩම කුලියට දීමටත්, උකස් කිරීමටත්, අයිතිය පමුණු ලද්දාට හිමි වී ඇත. එහෙත් ඒ සෑම ක්‍රියාදාමයක ම අවසන් ප්‍රතිඵලය රෝහලට වර්ෂයක් පාසා වියලි ඉගුරු පැල එකක් ලබාදීම ය. “සාර් අඩමනා ගන්නා ලහසුවෙන් එක් පැලක් සුද් හිගුරු දී...” මේ සඳහන්වන දක්වන සියවසේදී ලක්දිව නානා ප්‍රමාණවලින් යුත් ලහසු භාවිත වූ බවට ඉඟි ලැබේ. මෙසේ වියලි ඉගුරු ලබාදීම යට සඳහන් කරන ලද කුමන හෝ ක්‍රමයකින් ඉටුවන තාක් පමුණු ලද්දාට ගැටලු පැනනැගෙන්නේ නැත. එහෙත් වියලි ඉගුරු පැලක් නොදිය හැකි වුවහොත් එක් ලහසුවකට එක් අකක් වටිනා රන් හුනක් දිය යුතු යැයි දක්වා තිබේ. “සුද් හිගුරු නොදිය හුන එක් ලහසුවකට එක් අකක් රන් හුනක් දෙන කොට්” මේ සඳහන අනුව ඉගුරු පැලේ හා රන් හුනේ එකල පැවති වටිනාකම සමාන බව බැලූ බැල්මට පෙනෙන්නට තිබේ. ‘පැලක්’ යනු කුරුණි 12 කි. ‘අකක්’ යනු මාසක 2 1/2 ක් බර රන් කාසියකි. නැතහොත් කහවනුවෙන් 1/8 කි. ‘හුනක්’ යන්න අවිනිශ්චිත ය. අක 08 ක බර ඇති රන්කාසි විශේෂයකැයි මතයකි. කෙසේ වෙතත් මධ්‍යකාලීන ලංකාවේ පැවති ලහසුව හා මෙකල ලහසුවේ ප්‍රමාණය සමාන නොවන නිසාත්, පැළක ඇති ලහසු ගණන හා හුනකට ඇති අක ගණන සමාන වන බව පෙනුනත් එකල ලක්දිව භාවිත වූ බර හා මිනුම් නිශ්චිත නොවන නිසාත් මේ සම්බන්ධ ව ස්ථිර අදහසක් ප්‍රකාශ කළ නොහැකි ය.

අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයට අයත් උදාමහයාගේ පුලියන්කුලම පුවරු ලිපියේ ද විහාරයකට අයත් ගම්බිම් වලට දුන් නිදහස්කම් පිළිබඳ විස්තරාත්මක ව ගෙන එයි (Wickramasinghe 1994 : 182-188). උදාමහයා සෙනෙවිකුමා සිය පුතුගේ සහ තමාගේ නම යොදා ‘උදා කිතග්බෝ’ නමින් ආරාමයක් කරවා කපාරා මූලයට අයත් පුවරම් වෙහෙරින් හික්ෂුන් 12 නමක් එහි වස්වා සිවුපසයෙන් උවටැන් කිරීම සඳහා ගම්බිම් පිදීමත්, ඒ සියල්ල මතුවටත් නොකඩවා කරවීම හා එම අරමට හා වෙරෙහට අයත් ගම්වැසියන්ගේ ආරක්ෂාව සඳහා ව්‍යවස්ථා පන්තියක් නිර්මාණය කිරීම ලිපිය පිහිටුවීමෙහි අරමුණු වේ. ලිපියේ දක්වා ඇති ආකාරයට මෙකී විහාරයට පිදෙන ගම්බිම් සමග ගමේ වැසියන් ද විහාරයට අයත් කොට ඇත. ඒ අනුව විහාර භුක්තිය සතු ගම්බිම් ගමේ වැසියන් විසින් පරිභෝග කොට භුක්තිය

වෙනුවෙන් කොටසක් විභාරයට ලබාදීම සිදුවන්නට ඇති බව පැහැදිලි වේ. ලේඛනය කළ දිගින් දිගටම මෙකී විභාරයට පුදන ලද ගම්බිම් වලට හිමිවන නිදහස්කම් හා වරප්‍රසාද පිළිබඳ ව විස්තර කර තිබේ. ඒ අනුව විභාරයට අයත් කොට දුන් ගම්බිම්වලට වැරි පෙරෙනාට්ටු, මෙලාට්සි ඇතුළු නොවිය යුතු ය. ගම් ගොන් නොගැනීම ද තුසය සොළිය යන බෙර විශේෂයන් හා බලැතුන් විසින් රැහැන් කස නොගැනීම ද රාජ කුලිකයන් පැමිණ තල්ගස්, මී ගස් නොකැපීම ද සිදු කළ යුතු බව දක්වා තිබේ. ඒ අනුව විභාර භුක්තියට යෙදෙන ගම් බිම්වලට කිසිදු ආකාරයක අතපෙවීමක් සිදු නොවීමටත් නිදහස් ව ඒවා භුක්ති විදීමටත් අවස්ථාව සැලසෙන්නට ඇත. අනුරාධපුර දිස්ත්‍රික්කයටම අයත් පස්වැනි කසුබ්ගේ පුවරු ලිපියෙහි ද විභාර ගම්බිම් වලට ලබා දුන් නිදහස්කම් හා වරප්‍රසාද පිළිබඳ ව දීර්ඝව විස්තර කර තිබේ. අභිලේඛනයේ දක්වන ආකාරයට පස්වැනි කසුප් නමින් දන්නා මේ රජු මිරිසවැටි දාගැබ පිළිසකර කළ බව ද, බිඳුම්පිටකය රුවන්පත්ති ලියවා ප්‍රකාශ කළ බව ද, අභයගිරියෙහි සිලාමේඝපබ්බත විභාරය ගොඩනැංවූ බව ද සඳහන් කර තිබේ (Wickramasinghe 1994 : 182-188). විශේෂයෙන් මේ ලිපිය පිහිටවනු ලැබුවේ එම වෙහෙරට කළ පරිත්‍යාග සලකුණු කොට වෙහෙර වත් පිළිවෙත් හා සාංඝික ඉඩකඩම් පිළිබඳ තමා විසින් නියමිත ව්‍යවස්ථා ප්‍රකාශ කරන පිණිස ය. විශේෂයෙන් ලිපියේ 15-20 ඡේලි මගින් දක්වා ඇත්තේ මෙසේ ය.

“අභයගිරි විභාරයටත්, චේතියගිරි විභාරයටත්, එහිම අනුබද්ධතාක් ඇත් වෙහෙරේ ගම්බිම්වලටත්, එහිම අනුබද්ධතාක් විභාරවලටත්, රාජ මහා විභාරයටත්, පිරිවෙනටත්, පධානසරයටත්, හික්ෂුණී ආරාමයටත්, සංඝ සන්තක, පුද්ගල සන්තක දේපළවල අනුබද්ධතාක් ගම්බිමටත්, රජගෙදර නිලධාරීන් ඇතුළු වී කම්කරුවන්, ගැල්ගොන්, මිහරකුන් නොගන්නා ලෙසටත් ගස් කොළන් නොකපන ලෙසටත්, බදු අයකරන්නන් නොවදිනා ලෙසටත්, මිනීමරුවෙක් සිටිතොත් ගමට වැද ඔහුව ඉල්ලනමුත් ඊට සම්බන්ධ නැති ගම්වැසියන්ට හිරිහැර නොකරනු පිණිසත් නියෝග කළේ ය.”

මේ අනුව විභාර සන්තක දේපොළවලට කිසිදු ආකාරයක මැදිහත්වීමක් සිදු කිරීමට හැකියාව ලැබී නැත. මෙකී ගම්වලට ඇතුළු වී විභාර දේපොළවලට අයත් කම්කරුවන්, ගැල්ගොන්, මිහරකුන් ගැනීම රජ ගෙදර නිලධාරීන්ට තහනම් විය. ඒ අනුව ගමේ භුක්තිය පමණක් නොව ගමේ සේවකයන් ද විභාර භුක්තියට අයත් වී තිබේ. මීට අමතරව අභයගිරි විභාරය හා චේතියගිරි විභාරය යන ප්‍රධාන විභාරස්ථාන වලට අනුබද්ධ තාක් අනෙකුත් විභාරවලට මේ වරප්‍රසාද භුක්ති විදිය හැකි බව දක්වා තිබේ. ලිපියේ 20-25 ඡේලිවල දක්වන ආකාරයට ඇත්වෙහෙර ගම්බිම්වලින් ලබාගන්නා සෑම දඩයක්ම ඇත්වෙහෙර ප්‍රතිසංස්කරණ කටයුතු සඳහා යෙදවිය යුතු ය. ඒ අනුව ඇත්වෙහෙර සන්තක ගම්බිම් වලින් දඩගැනීමේ හැකියාව පැවතියත් ඒවා ද විභාර නඩත්තුව පිණිස බව පැහැදිලි ය. ලිපියේ 26-31 ඡේලි මගින් දක්වන කාරණය ඉඩම් භුක්ති සංකල්පය පිළිබඳ ඉතා වැදගත් අනාවරණයකි. එහි සඳහන් ආකාරයට “රජු කොලෙන් බහා බුජ් සස්තෙහි අනුසසැ බැන්දු දුන් පමුණු උදහසැ නො ගන්නා ඉසැ” යනුවෙන් දක්වා ඇත. එනම් රජ ගෙදරින් බහා බුද්ධ ශාසනයට දානානිශංස පිණිස දුන් පමුණු ගම් උදහසින් නැවත ලබා නොගත යුතු බව ය. මෙසේ නියෝගයක් පනවන්නට හේතු වන්නට ඇත්තේ මින් පෙර විභාර සන්තක පමුණු

ඉඩම්වල භුක්තිය ස්ථාවර නොවීම හා අභ්‍යන්තර වශයෙන් ඒවාට ආරවුල් ඇතිකළ නිසා වන්නට පුළුවන. ඒ නිසාම පස්වැනි කසුබ් රජු විහාරයට ලබාදුන් පමුණු ඉඩම් ප්‍රදානය ලත් තැන් පටන් විහාර පරම්පරා භුක්තියට යෙදෙන බවත්, ඒවා කිසිදු හේතුවක් මත නොගත යුතු බවත් අවධාරණය කර ඇත. එමගින් පමුණු ගමක ස්ථාවරත්වය හා බලය කෙබඳු ද යන්න පැහැදිලි වේ.

ලීලාවතී රැජිනගේ ලකුණු දරන පුවරු ලිපියේ (Wickramasinghe 1994 : 176) ඇය විසින් දාන ශාලාවට දෙන ලද ඉරහඳ පමුණු පිළිබඳව සඳහන් කරයි. “හිරසඳ අමුණු කොට හ කරගොඩ වරුපතින් බිජුවට තුන් යාළක් හා කිලිනොවියලින් යාළක් හා වහල් තිසක් හා එළ සරක් මී සරකින් යෙළසික් ලවා වදාරා නිති දන් පවත්වන පරිද්දෙන්” ලිපියේ අඩංගු කරුණුවලින් කියැවෙන්නේ අබා සලමෙවන් ලීලාවතී මහරැජින අමාත්‍ය මණ්ඩලයක ආධාරයෙන් ලක්දිව රජකරන කාලයෙහි අනුරාධපුරයෙහි දාන ශාලාවක් කරවා එය සමීපයෙහි මසිසයක් (වේදිකාවක්) තනවා ඊට ඉඩම්, දාසයින්, ගවයින් දී නිති දන් පවත්නා පරිදි සැලසූ බවයි. මෙහි සඳහන් ආකාරයට පල බලවී මෙධාවී නම් දාන ශාලාවට නිති දන් පවත්වන පරිද්දෙන් (කුළුබඩු ආදී දෙය සපයන පරිද්දෙන්) හතරගොඩ කෙත් යායෙන් තුන්යාළක් බිජුවට වැපිරිය හැකි ප්‍රමාණයේ ඉඩමක් ද, කිලිනොවියලින් යාළක් හා දාසයින් 30 ක්, එළහරක් මීහරක් 150 ක් ලබාදෙන්නේ “හිර සඳ පමුණු” කොට ය. එනම් ඉර හඳ පවත්නා තෙක් පරම්පරාවෙන් පරම්පරාවට භුක්තිවිඳ වෙදහලේ දාන කළමනා වෘත්තිය උදෙසා පවත්වන ලෙසට ය. පෙළෙහි සඳහන් පරිදි හතරගොඩ කෙත් යායෙන් තුන් යාළක් වැපිරිය හැකි ප්‍රමාණයේ ඉඩමක් දාන ශාලාවට ලැබේ. යාළක් යනු අමුණු 20කි. ඒ අනුව මෙකී ඉඩමෙන් දාන ශාලාවට අමුණු 60 ක් ලැබේ. කාලිංනාපියලින් අමුණු 20 ක් (යාළ 01 ක්) ලැබේ. ඒ අනුව අමුණු 80 ක් දාන ශාලාවේ භුක්තිය උදෙසා ය. දාසයන් 30 ක් හා එළ, මී ගවයින් 150 යන මේ සියල්ල ලැබෙන්නේ ඉරහඳ පමුණු කොට භුක්ති විඳීමට ය. ඒ අනුව පමුණු ප්‍රදානයන්හි ස්ථාවරත්වය කෙතරම් ද යන්න මැනවින් වටහාගත හැකි ය.

ක්‍රි.ව. 10 වන සියවසට අයත් උතුරුමැද පළාතෙන් හමු වූ බුද්ධන්තේහැල ටැම් ලිපිය (Wickramasinghe 1994 : 197) නම් කරන ලද හික්ෂුන් වහන්සේලා විෂයෙහි භුක්ති ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව සඳහන් කරයි. අත්තානි පරිහාරයේ පෙළෙහි සඳහන් ආකාරයට නාගිරියෙහි වසන හර්සෙසන් වහන්සේට සිදුකරන නාන්තරු ගමෙහි පිහිටි ඉඩම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව දීර්ඝ විස්තර ඇතුළත් කර ඇත. මේ ලේඛනය සඳහන් කරන වපසරිය කිරි හයක් වූ ඉඩම් කැබැල්ල පවරන ලද්දේ ආශ්‍රමයේ අධිපති වූ හර්සෙ නමැති හික්ෂුවට මීස එම ආයතනයට නොවේ. ඒ අනුව පළමු ප්‍රදානය නාන්තරුගම කිරිය හයක් වපුරන ප්‍රමාණයේ කුඹුරකි. කිරියක් හෙවත් කර්සයක් යනු අමුණු හතරකි (මහාවංශය 1996 : 35 :47). ඒ අනුව නාන්තරුව ගම කුඹුරෙන් වපුරන අමුණු ප්‍රමාණය අමුණු 24 කි. අමුණකට අක්කර දෙකක් හෝ දෙක හමාරක් අයත් වේ. ඒ අනුව අමුණු 24 ක් යනු අක්කර 48 ක් හෝ 60 ක ප්‍රමාණයකි. එසේම මේ කුඹුරට අයත්ව පවතින අසුන්බඳ වත්තත්, බෝවත්තත්, පර්දෙවු නම් වත්තත්, එන්දිහි නම් වත්තත්, නැන්දලිසානා නම් වත්තත්, තෙනනිලෙ වත්තත් යන මේ තැන්වල ගෘහ භූමි, පිටස්තර භූමි මෙන්ම මීගස්, සියඹලා ගසුත්, සෙසු පලමල් හටගන්නා ගසුත් ඇතුළු සමස්තය නාගිරිය වැඩ වසන හර්සෙසන් වහන්සේගේ භුක්තිය උදෙසා ය.

මෙම වකුවල ආදායම් ප්‍රමාණය කොපමණක් ද යන්න පිළිබඳ ව ස්ථිර නිගමනයකට එළඹිය නොහැකි ය. ලිපියේ දක්වන ආකාරයට මෙම භුක්තිය ප්‍රවේණිගත ය. එහෙත් විශේෂත්වය වන්නේ එකී ප්‍රවේණිය ඉන් පසු උරුමත්වය ලබන්නේ කවුරුන් ද යන වග දක්වා තිබීමයි (Wickramasinghe 1994 : 197). නාගිරියෙහි වැඩ වසන හර්සෙසන් වහන්සේගෙන් පසුව මෙය ගමෙහි භුක්තිය උන්වහන්සේගේ ගෝල නම වූ බුද්ධිමිත්‍ර ආචාර්යයන් වහන්සේට ය. එකී භුක්ති පැවරීම හර්සෙසන් වහන්සේගේ අභිෂේකයෙන් විය යුතු ය. බුද්ධිමිත්‍ර ආචාර්යයන් වහන්සේගෙන් පසු මෙකී ඉඩම් භුක්තිය සැගිරියගල වැඩ වසන තෝරාගත් ආචාර්යයන් වහන්සේ නමකට හිමිවන්නේ ය. එහෙත් මේ ඉඩම් භුක්ති විදීම නාගිරියෙහි සිට කළ යුතු ය. එමගින් පැහැදිලි වන්නේ මෙම භුක්ති ප්‍රදානය නාගිරිය මත පදනම් වෙමින් කළ එකක් බව ය. භුක්තිය හිමිවන්නන් පිළිබඳව අනුපිළිවෙලින් දැක්වීමක් සිදු කර තිබෙන නිසාත්, එය නම් වශයෙන්ම දක්වා ඇති නිසාත් ප්‍රවේණිගත ඉඩම් භුක්තිය පිළිබඳව කිසියම් හෝ ගැටලුකාරී තත්ත්වයක් පැන නොනගින්නට ඇති බව පැහැදිලි ය. මෙම ගම් ප්‍රදානයෙහි සංකීර්ණතාව පෙන්නුම් කරන තවත් බොහෝ කාරණා බුද්ධන්තේහෙල ටැම්ලිපියෙන් පැන නැගේ. එහි සඳහන් ආකාරයට කිරි හයෙහි කැබලි නොගත යුතු ය. විහාර කැබලි නොගත යුතු ය. ඒ අනුව නාගරියට වෙන්වූ මෙම ඉඩම් විකිණීමට හෝ මිලයට ගැනීමට, පැහැර ගැනීමට අවසර නොතිබූ බව පෙනී යයි. දිය බෙදුම් නොගැනීමත්, කුඹුරෙහි පාත්ති සමකොට දිය බෙදීමත්, මෙයට අයිති වූ වත්තෙහි කැබලි නොගැනීමත්, ගෘහ භූමිවල, පිටස්තර භූමිවල කැබලි නොගැනීමත්, වෙල් වැස්සන් ඇතුළු නොවීමත්, ගැල්ගොන් නොගැනීමත්, රාජ්‍ය නිලධාරීන් ඇතුළු නොවීමත් ආදී නිදහස්කම් රැසක් නාන්තරුගමට හිමිකර දී ඇත. මෙම සියලු නිදහස්කම් හා වරප්‍රසාද සහිත ව නියම කළ තැන් පරිභෝග කිරීමට නාගිරියේ වැඩ වසන හික්ෂුන්ට අවස්ථාව සළසා දීම හෙවත් ආධ්‍යාත්මික පුතුන්ට දේපළ උරුම වීම පිළිබඳ සංකීර්ණතාව නිරූපණය කරන්නක් ද වේ.

IV වන මහින්ද රජුට අයත් අංක 02 දරණ ජේතවනාරාම පුවරු ලිපිය (Wickramasinghe 1994 : 230-236) අභයගිරි විහාරය සඳහා දෙන ලද ගම් ඉඩම් ප්‍රදාන පිළිබඳ ව එන නීති සංග්‍රහයකි. ලිපියේ සමහර තැන් ගෙවිගොස් හා පලුදු වී ඇති නිසා කියැවීම අපහසු වී ඇතත් කියවාගත් තොරතුරු මගින් භුක්තිය පිළිබඳව බොහෝ කරුණු ප්‍රමාණයක් අනාවරණය වේ. මෙහි තොරතුරු වැඩි ප්‍රමාණයක් අභයගිරි විහාරාරාම පරිපාලනය පිළිබඳ දැක්වෙන නීති මාලාවක් වුවත් ඒ තුළින් පැන නැගෙන ගම් ඉඩම් භුක්තිය පිළිබඳ ව තොරතුරු අතිශය විශේෂ වේ. ලිපියෙහි 23 පේළියෙහි “ගණසතු පුඟුල් සතු” යනුවෙන් සඳහනක් වේ (Wickramasinghe 1994 : 230-236). පස්වැනි කසුබ්ගේ අභයගිරි පුවරු ලිපියෙහි ද “සඟ සතු, පුඟුල් සතු” (Wickramasinghe 1994 : 47-48) යනුවෙන් දක්වා ඇත්තේ ද ජේතවනාරාම පුවරු ලිපියෙහි යෙදී ඇති අර්ථයෙන් ය. සඟසතු හා පුද්ගලික වශයෙන් හික්ෂුන් සතු ලාභය මින් අදහස් වේ. ක්‍රි.පූ. 03 - ක්‍රි.ව. 01 සියවස අතර කාල පරාසයෙහි සෑම ඉඩම් ප්‍රදානයක් ම පැමිණි නොපැමිණි සිවුදිග හික්ෂු සංඝයා උදෙසා ය. එහෙත් ක්‍රි.ව. 10 වන සියවස පමණ වන විට සංඝයා සතු ලාභ කොටස් මෙන්ම පුද්ගලික වශයෙන් හික්ෂුන් සතු ලාභ කොටස් පිළිබඳ අභිලේඛනයන්හි දක්වා තිබීම නව ප්‍රවණතාවෙකි. ලිපියේම සඳහන් ආකාරයට සංඝනායක හිමියන්ගේ ආවාසයට අනුබද්ධව ඇති ගම් හා ඉඩම් අන්කිසිවෙකු හෝ කවර පරිද්දෙන් වුව ප්‍රයෝජනයට නොගත යුතු බව දක්වා තිබේ. අභයගිරි සංඝනායකන හිමියන්ට

අයිති එම ඉඩම් කිසිවෙකුට හෝ පැවරුවහොත් එයට හිමි දඬුවම රටින් පිටුවහල් කිරීම ය. හික්ෂුව සතු පෞද්ගලික ඉඩම් භුක්තිය පිළිබඳ ව ලිපියෙන් පැන නැගෙන වැදගත්ම කාරණය නම් ගිහිභාවයට පත්ව මේ ඉඩම් භුක්ති විදිය නොහැකි බව ය. ඒ අනුව මෙකී ගම් ඉඩම් භුක්තිය හිමිවන්නේ හික්ෂුවය සුරකින තාක් පමණකි යන්න නිගමනයකට එළඹිය හැකි ය. ලිපියේ 40-51 ඡේද්‍රි තවත් සුවිශේෂී කාරණා රැසක් අනාවරණය කරයි. ඒ අනුව අභයගිරියේ නව කර්මාන්ත සඳහා වෙන් කෙරුණු ගම්වල ලාභය හික්ෂුවගේ වස්ත්‍ර හා හෝඡන පිණිස නොයෙදවිය යුතු බව දක්වා ඇත. ඒ අනුව ගම්වල භුක්තිය පැවරීම කිසියම් විශේෂ අරමුණක් ඉටු කරනු සඳහාම වූවක් බව පැහැදිලි වේ. එකී විශේෂිත කාර්යයට වෙන් කළ ඉඩමක් ඊට පරිබාහිර වූ කාර්යයක් උදෙසා භුක්තියේ යෙදවිය නොහැකි බව අවධාරණය කර තිබේ. නව කර්මාන්ත සඳහා වෙන් කෙරුණු ගම් නැති විට පෙර සිරිත් පරිදි හික්ෂුවට වස්ත්‍ර හා හෝඡන සපයා ඉතිරිය ගෙන නව කර්මාන්ත සඳහා යෙදවීමට අවසර දී ඇත. වස්ත්‍ර හා හෝඡන සැපයීමෙන් පසු ඉතිරි නොවූණහොත් වස්ත්‍ර සඳහා වෙන්වූණු ලාභයෙන් භාගයක් ගෙන නව කර්මාන්ත කරවිය යුතු ය. මෙසේ නොකළහොත් ඊට හිමිවන දඬුවම එසේ කළ හික්ෂුව ආවාසයෙන් පිටත් කර හැරීම ය. ඒ අනුව ඒ ඒ විශේෂිත කාර්යයට ගම් ඉඩම් භුක්තියෙහි යෙදවූ සැටිත්, සියලු අවශ්‍යතා සඳහා භුක්තියේ ලාභය කළමනාකරණය කළ සැටිත් අංක 02 දරණ ජේතවනාරාම පුවරු ලිපිය මගින් අවබෝධ කරගත හැකි ය.

I වන විජයබාහු රජු (ක්‍රි.ව.1055-1110) ශ්‍රීපාදස්ථානය වෙනුවෙන් කරන ලද ගම් ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව හා එයට හිමිවූ නිදහස්කම්, වරප්‍රසාද පිළිබඳ ව අඹගමුව ශිලා ලිපියෙන් (විමලකීර්ති 1954: 134-136) අනාවරණය වේ. ‘අඹගමුව’ යනු උඩබුලත් ගමට අයත් කුඩා ගමකි. මෙය දියුණු ගමක් ලෙස අතීතයෙහි සිට පැවත ආ බව සැලකේ. මහා විජයබාහු රජු මෙම ගමෙන් ලැබුණු ආදායමෙන් කොටසක් ශ්‍රී පාදස්ථානයේ නඩත්තුව සඳහා පූජා කළ බව දක්වමින් අඹගමුව ශිලා ලේඛනය කොටවා තිබේ. ශ්‍රී පාද නඩත්තුව උදෙසා භුක්තියේ යෙදවූ අඹගමුව ප්‍රධාන කොටගත් ගම් ඉඩම් පිළිබඳව විස්තරයක් සපයා තිබේ. කෙහෙල්ග මුවට පුවක් වතු එකක් ද, තිනියගල්ලේ වගා කළ ගොඩ ඉඩමක් ද, හොරගොඩ වගා කළ ගොඩ ඉඩම් එකක් ද, ලියවළ වගා කළ ගොඩ ඉඩම් එකක් ද, බදුලුවන නම් ගමෙහි වගා කළ ගොඩ ඉඩම් එකක් ද, උඩහකොටවැල්ලේ පුවක් කළඟ වෙළට අයත් මකුළුමුල, අඹගමුව, වැලිගම්පොළ උලපනා යන තැන් ද ඇතුළත් කොට මේ සියල්ල ‘කුසලාන් බෝපා කොට’ ශ්‍රී පාදයට පරිත්‍යාග කොට තිබේ (විමලකීර්ති 1954: 134-136). මෙහි එන තිනියගල්ල කෙහෙල්ගමුවට අයත් ගමකි. හොරගොඩ හෙවත් සොරගොඩ තිනියගල කොටහෙලට කිට්ටුව පිහිටියේ ය. ලියවළ කොහි පිහිටි ගමක්දැයි නිශ්චිත නැත. බදුලුවන විල්බාවට අයත් කුඩා ගමක් වන්නට පුළුවන. කළඟ වෙල කෙහෙල්ගමු කන්දේ දකුණු බැවුමේ පිහිටි කුළුග මිමන විය හැකි ය. වැලිගම්පොළ සමන්තකුට පර්වතයට යන මාර්ගයෙහිම පිහිටි ගමෙකි. උලපනාව ගම නාවලපිටියටත්, ගම්පලටත් අතර පිහිටියේ ය. මෙසේ හඳුනාගනු ලබන සියලු ගම් ඉඩම් ශ්‍රී පාදයට ලබා දෙන්නේ ‘කුසලාන් බො (පා)’ කොට ය. කුසල් පිණිස දුන් ඉඩම ‘කුසලාන්’ බව පැහැදිලි ය. එහෙත් ‘බො(පා) කොට’ යන්නෙන් තේරුම නිශ්චිත නැත. වචනය ‘කුසලාන් බොග කොට’ යනුවෙන් දැක්වූයේ නම් ‘කුසල් පිණිස දුන් ගම් කොට’ යන අදහස යෙදෙන්නට ඉඩ තිබුණි (විමලකීර්ති 1954: 145). ‘බෝපා’ යන්න ‘බොවා’ වී නම් ‘බොහෝ කොට’ යන අර්ථය ගත හැකි ය (විමලකීර්ති 1954: 145-146). කෙසේ වෙතත්

මෙම සියලු ගම් ඉඩම් කුසල් පිණිස ශ්‍රී පාද නඩත්තුව උදෙසා භුක්තියට ප්‍රදානයක් වූ බව පැහැදිලි ය. මෙසේ භුක්තියට පැවරීමෙන් අවශ්‍යතා කිහිපයක් අවධාරිත කරන්නට ඇත. එනම් ශ්‍රී පාදස්ථානයෙහි නව කර්මාන්ත කිරීම, ශ්‍රී පාද වන්දනාවට වඩින හික්ෂුන්ට දාන පහසුකම් සැලසීම, ශ්‍රී පාද වන්දනාවට එන අසරණයින්ට සංග්‍රහ කිරීම, ශ්‍රී පාද මාර්ගයෙහි දන්සැල් පවත්වාගෙන යාම ආදිය ඒ අතර ප්‍රධාන වේ. එකී අවශ්‍යතා පූරණය උදෙසා ගම් ඉඩම් භුක්තියෙහි යෙදවීමේදී එකී ගම් ඉඩම් වලට පැවරූ නිදහස්කම් ගැන ද ශිලාලිපියෙහි විස්තරාත්මකව දක්වා තිබේ. “තුඩිනාලා රජකොල් කැමියන් නොවද්නා කොට දෙරුවනා දෙකම්කැන් නොවද්නා කොට මගිවි පියහි වි කුලි මෙලාසි වි(ඩෙ) වි(ඩෙ) දුන් පඩුරු නොගන්නා කොට ගැල් ගොන් කිරිගෙරි අදනා වැරියන් නොගන්නා කොට...” මෙහි ‘තුඩිනාලා’ යනු මිහිඟුබෙර ගසන්නන් හා නලා පිඹින්නන් යන අර්ථයෙන් යෙදී තිබේ. ‘රිදී කොල් කැමියන්’ යනු රාජ කුලිකයන්ගේ සේවකයන් වේ. භාණ්ඩාගාර දෙකෙහි අය වැය කටයුතුවල යෙදුනවුන් ‘දෙරුවන දෙකම් තැන්’ වේ. මග තොට යන්නන් කුලි සහ මෙලාටිසි බදු ලෙස විටින්විට දුන් පඩුරු නොගැනීම ද අනිවාර්ය වේ. මේ එකදු නිලධාරියෙකුටවත් ශ්‍රී පාදය සදහා වෙන්වූ ගම්වලට ඇතුළු වීමට හෝ භුක්තියට බාධාවන කිසිදු කටයුත්තක් සිදු කිරීම නොකළ හැකි බව ලිපිය මගින් අවධාරණය කර තිබේ. ගම්වලට අදාළ ගැල් ගොනුන්, කිරි හරකුන්, බර අදින ඇතුන් නොගැනීම ද කළ යුතු ය. මෙහි එන ‘අදනාවැරියන්’ යන යෙදුම විමර්ශනය කළ යුතු ව ඇත. ‘ගැල් ගොන්, කිරි ගෙරි අදනා වැරියන් නොගන්නා කොට’ යන යෙදුම දෙස බලන විට පෙනෙන්නේ අදනා වැරියනුත් ගැල් ගොන්, කිරි ගෙරින් මෙන් ම තිරස්චිත සත්ත්ව විශේෂයක් වන බව ය. නිදහස්කම් දෙනු ලැබූ ගම්වලින් නොගත යුතු සතුන් අතර අලියාත් විශේෂ කොට දක්වා තිබේ. ‘වැරි’ යන්න ‘අදනා’ යන්න සමග සසඳමින් ‘බඩු අදින අලියන්’ බව විමලකිත්ති හිමියන් පෙන්වාදී ඇත (úu,IS³/4;s 1954: 146). අවසාන වශයෙන් ශ්‍රී පාද භුක්තිය උදෙසා වෙන්වූණු ගම් සීමාවට පස්මහ දොසින් යුත් පුද්ගලයන් නොපැමිණීමට වගබලා ගත යුතු බව දක්වා තිබේ. ලිපියේ එන පස්මහ දෝෂය නම් ආනන්තරිය පාප කර්මයන් වන බව පැහැදිලි ය. මේ සියලු වාරණ මගින් රජුගේ අපේක්ෂාව වන්නට ඇත්තේ ශ්‍රී පාදය වෙනුවෙන් වූ අවශ්‍යතා උදෙසා නිදහස් භුක්තියක් උරුම කර දීමයි.

සොළී ආක්‍රමණය නිසා වල්වැද සැඟ වී සිටි I වන විජයබාහු රජුට (ක්‍රි.ව. 1055-1110) විපක්තිකාරී අවස්ථාවේදී වනමුල් පලා හරණෙන් රැකවරණ ආදිය සලසා දුන් සිත්තරුබිම් බුදුල්නාවන්ට පිදෙන විශේෂ වරප්‍රසාද දැක්වෙන පනාකඩුව තඹ සන්නස (Paranavithana 1955 : 01) ගම්වලට දුන් නිදහස්කම් පිළිබඳ ව අවධාරිත ශිලා ලේඛනයකි. ලිපියේ සඳහන් ආකාරයට සිත්තරුබිම් බුදුල්නාවන් හෝ ඔහුගේ දරු මුනුපුරන් විසින් හෝ මොවුන්ගේ පරම්පරාවට අයත් වූවන් විසින් දඩ මුඩ ගතයුතු වරදක් කළ ද ඔවුන් සතු ඉඩම් කොටස් හෝ පරවෙණි ගම් නොගත යුතු බව දක්වා තිබේ. මෙය ක්ෂත්‍රීය වංශයේ ඔකාවස් රාජ පරම්පරාව පවතින තාක් පැවතිය යුතු බව ද ලිපියේ සඳහන් වෙයි. පනාකඩුව තඹ සන්නසෙහි එන ‘මෙකුන් දරු මුණුබුරන්ව මෙකුන්ගේ අන්වයේ ආවු සේ දඩ මුඩු නොගන්නාව බසින් පටවා කරන දැහැවිල්ලෙන් මුත් දඩමුඩු නොගන්නා ව.... දිවි දී මිසැ නොමුස්නා දෝෂයකුදු කළ තුන් වරක් දක්වා ෂමා කරනු කොටි ව පෙන් පමුණු නොගන්නා කොටිව’ යන සඳහනින් පෙනේ. තුන් වරක් සමා කොටත් වරද නිවරද නොකර ගන්නේ නම් ප්‍රදානිත පමුණු ඉඩම

නැවත ලබාගැනීමේ හැකියාවක් රජයට හිමි වේ. එහෙත් පුද්ගලයන්ට හෝ විභාගාරාමාදියට පිරිනමන ලද, කුමන හේතුවක් නිසාවත් නැවත පවරාගත නොහැකි පමුණු විශේෂයක් පිළිබඳව අධ්‍යානික යුගයේදී දක්නට ලැබේ. එම පමුණු විශේෂය ‘ඉරහඳ පමුණු’ ලෙස මූලාශ්‍රයන්හි දක්වා ඇත. පළමු වන පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් බුරුම රට ආක්‍රමණය සාර්ථකව මෙහෙයවන ලද කිත්තුවරගල සෙනෙවියාට කුඹුරු දෙයාලක් හිරසඳ පමුණු කොට දීම පිළිබඳව දෙවනගල පුවරු ලිපියෙහි දක්වා ඇත (Wickramasinghe & Codrington 1994 : 312). කිත්තුවරගල සෙනෙවියා බුරුමයේ රාමඤ්ඤ රට කුසුම් නගරය දිනා එය නිමිති කොට මලබටුව හා කිත්සෙන් පවුයෙන් අමුණු 12 ක් හා පැළ දෙකක් පමුණු කොට දුන් වග ශිලා ලිපියෙහි දක්වයි. මෙහි එන මලබටුව යනු මෙකල ලඹුටුව නමින් හැඳින්වෙන පෙදෙසයි. ‘කිත්සෙන්පව්ව’ කවර තැනක පිහිටි ගමකදී නිශ්චය නැත. කෙසේ වෙතත් ලිපියේ සඳහන් අයුරින් මලබටුව හා අඥාන අනෙක් ගමන් දෙයාලක්වූ බව පෙනේ. යාලක් යනු අමුණු 20 කි (Wickramasinghe & Codrington 1994 : 320). කිත්සෙන් පවුයෙන් දුන් ප්‍රමාණය දොළොස්අමුණු දෙපැලකි. දොළොස් කුරුණියක් හෝ සොළොස් කුරුණියක් පැළක් වන බව සම්මතයයි. සියල්ල එකතු කළ විට කිත්තුවරගල් සෙනෙවියාට ලැබෙන සම්පූර්ණ පමුණු ගම්වල වපසරිය අමුණු 52 යි පැළ 02 කි. මේ පමුණුගම් සියල්ල භුක්තියට පැවරෙන්නේ හිරසන්ද පවත්නා තෙක් එනම් ඉර හඳ පවත්නා තෙක් භුක්ති විදීමට ය.. දෙවන පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් මහදෙල්ගස්ගම ආදී වූ ගම් කිහිපයක් දේව ප්‍රතිරාජ නම් ඇමතියාට පවරා දෙන්නේ “හිරහඳ පමුණු” ලෙසිනි. (පූජාවලිය 1961 : 797) මෙසේ ඉරසඳ පමුණු දීමේ සම්ප්‍රදාය කෝට්ටේ යුගයේ අවසානය තෙක්ම දක්නට ලැබේ.

ගම් ඉඩම් ප්‍රදානය කිරීමෙන් පසු එකී ප්‍රදානයෙන් කළ යුතු කාර්යභාරය නිශ්චිත ව දැක්වීමේ සම්ප්‍රදාය

පුරාතන ලංකාවේ ගම් ඉඩම් ප්‍රදාන විෂයෙහි කැපීපෙනෙන තවත් කාරණයක් නම් ගම් ඉඩම් ප්‍රදානය කිරීමෙන් පසු එකී ප්‍රදානයෙන් කළ යුතු කාර්යභාරය නිශ්චිත ව දක්වා තිබීම ය. පැපිලියාන ලිපිවල සුනේත්‍රාමභාදේවී පිරිවෙන් විහාරයේ ගම් ඉඩම්වල ආදායමෙන් අනිවාර්යයෙන් කළ යුතු කාර්යභාරය පිළිබඳ ව දක්වා තිබේ. තුන් බෝධියට හා නාථ මෙත්‍රී දෙනැන මුළුතැනට, පිරිවෙන්පතින් වහන්සේ, විධානේ තැන ඇතුළු විහාරයේ වැඩ සිටින පස්නමට, ත්‍රිපිටකයෙන් මසකට ග්‍රන්ථ එකදහස් සත්සියයක් බැගින් ලියන ලියන්නන්හට, තුන් මසින් තුන් මස සතර දිගින් විහාරයට වඩනා මහා සංඝයා වහන්සේට, වසරකට වරක් මවු බිසොවුන් වහන්සේට පින් පිණිස කෙරෙන පූජාවට, විශේෂ අවුරුදු පූජාවට ආදිය එකී වැය ශීර්ෂ අතර ප්‍රදාන වේ. පැපිලියාන ඉම් පත්‍රවලත්, පැපිලියාන ශිලා ලේඛනයේත් මේ පිළිබඳ ව දීර්ඝ විස්තර අන්තර්ගත කොට ඇත. මහා සමන් දේවාල සන්නසෙහි ද ගම් ඉඩම් 26ක ප්‍රදානයක් පිළිබඳ ව දක්වා එම ප්‍රදානයේ ආදායමින් කළ යුතු කාර්යභාරය නිශ්චිත ව සඳහන් කොට තිබේ (Rohanadhera 2007 : 32-39). මෙම කාර්යයන්ට පරිබාහිර කාර්යයක් වෙනුවෙන් ගම්ඉඩම් භුක්තිය යෙදවීමට කිසිදු අවසරයක් හෝ නෛතික පසුබිමක් නිර්මාණය වූයේ නැත. බෝතලේ ශ්‍රී සෝධාහය රජමහා විහාරයට මහවාසලින් දෙන ලද ප්‍රදානයක් පිළිබඳ සඳහන් තාමු පත්‍රයක් එකී විහාර භූමියෙන් හමුවී තිබෙන අතර එම ප්‍රදානයෙන් කළ යුතු කාර්යභාරය පිළිබඳව ද පැහැදිලි ව සඳහන් කර තිබීම විශේෂත්වයකි. VIII වන වීර පරාක්‍රමබාහු රජු විසින් පනාවල නම් ගමෙහි බිත්තර වී තුන් අමුණක ප්‍රමාණයක් හා

ඊට ඇතුළත් වන සේ ගොඩ කැළැබීම් කොටසෙන් ඇල් වී දහසය අමුණක වපසරියක් ඉරහද පවතින තෙක් භුක්ති විදීමට විහාරයට ලබාදෙන්නේ ගොදුරු ගමක්කොට ය. ගම් ඉඩම වෙන් වන්නේ කුමන කාර්යයක් විෂයෙහි ද යන්න නිශ්චිත ව දක්වා තිබේ. එනම් මහාසංඝයා විෂයෙහි දන්වැට පවත්වාගෙන යෑම සඳහා ය. පෙර සඳහන් කළා සේම ගම් ඉඩම ආදායම් වෙනත් කාර්යයක් විෂයෙහි යෙදවීම කළ නොහැක්කක් විය.

දැනට පුරු ලිපිය (එච්මන්ඩ් 2004 :163) ගම් ඉඩම් ප්‍රදාන විෂයෙහි කෝට්ටේ යුගයේදී පැවති තත්ත්වය හා එහි ස්වභාවය වෙසෙසින් අනාවරණය කරයි. හයවන භුවනෙකබ්බා රජු විසින් සතර කෝරළයේ ජනතාව තමාට විරුද්ධව කැරලි ගසන විට එය සන්සිඳුවා සතර කෝරළේ වැසියන්ට අහසදාන දීම පිළිබඳ ව සඳහන් කරමින් මෙම ලිපිය ලියවා තිබේ. එකී අරමුණෙන් මෙම ලිපිය ලේඛනගත වුවත් එහි සඳහන්වන ඇතැම් තොරතුරු මගින් ගම් ඉඩම් ප්‍රදානයේදී බලාත්මක වූ නෛතික පසුබිම පිළිබඳ ව වැදගත් තොරතුරු රැසක් අනාවරණය කෙරේ. “මළාර එකින් හාග හිමියන්ට අරිනුවත්, ගමක් අනිකකුට දෙන කල ගම් හිමියන්ට මුල් ගෙවත්තට බිජුවට අමුණකුත් අරිනුවත්...” මෙහි සඳහන් ආකාරයට “මළාරබද්ද” හෙවත් කෙනෙක් මළ පසු ඔහුගේ ගම් ඉඩම් ඇතුළු දේපළවලින් රජයට අයකර ගන්නා බද්ද අයිතිකරුවන්ට දිය යුතු බවත්, ඉඩමක් පිටගම් වැසියකුට දෙන විට ඉඩම් හිමියාට මුල් ගෙවත්තත්, බිජුවට අමුණකුත් දියයුතු බව දක්වා තිබේ. යම් කෙනෙකුත් මළවිට ඔහුගේ බුදුලයෙන් ආණ්ඩුව ගන්නා කොටස මළාරය නම්. එල හරක් සහ මී හරක් අයිතිකාරයන් මළ විට හරකුන්ගේ සංඛ්‍යාව අනුව ගැනු පිරිමි සතුන්ගෙන් නියමිත ගණනක් රාජසන්නක කරන ලදී. මළ + කර යන ශබ්ද දෙක එකතු වීමෙන් මළාර ශබ්දය නිර්මාණය වී තිබේ. ගම් ඉඩම් ධාන්‍ය ආදී නොයෙක් දේ වලින් ද මෙම බද්ද අයකර ගන්නා ලදී. කෝට්ටේ යුගයේදී හයවන භුවනෙකබ්බා රාජ්‍යත්වයට පත්වන විටත් මෙම තත්ත්වය මෙසේම පැවති අතර රජු විසින් සීහල සංඝයා නිමවා සතර කෝරළේ ජනතාවට දෙන වරප්‍රසාදයක් වශයෙන් මළාර බද්ද රජයට නොගෙන අයිතිකරුවන්ට දිය යුතු යැයි ප්‍රකාශ කර තිබේ.

නිගමනය.

ඉහත සඳහන් කළ තොරතුරුවලට අනුව පුරාතන ලංකාවේ ආදායම් උපදින ප්‍රධාන මාර්ගයක් ලෙස ආර්ථික ක්ෂේත්‍රයේ ප්‍රධාන ස්ථානයක රඳවා සිටි ගම් ඉඩම් පුද්ගල විෂයෙහි හෝ ආගමික හෝ ආගමික නොවන ආයතනයන්ට පරිත්‍යාග වන විට එම පරිත්‍යාගය තුළින් ම ගමෙහි නිදහස් භුක්තියකට උරුමකම් කිව හැකි විධිවිධාන සලසා දුන් බව පැහැදිලි වේ. කුමන හෝ තරාතිරමේ පුද්ගලයෙක් වුව මෙකී ගම් වල පනවන ලද නීති ව්‍යවස්ථා හා වාරණ උල්ලංඝනය කිරීම දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදක් බවට පත් කර තිබේ. ඒ තුළින් ප්‍රදානය කරන ලද ගම් ඉඩම ඵලදායී අර්ථික ක්‍රියාවලියකට යොමු කර වීමේ හැකියාව සාක්ෂාත් කළ අතර ආර්ථික සමෘද්ධිය උදෙසා සුවිශේෂී ආදායම් සපයන ධනෝපායන මාර්ගයක් බවට ද පත්වී තිබේ. ඒ නිසා ආරම්භයේ සිට 15 වන සියවස දක්වා ගම් ඉඩම් විෂයෙහි බලාත්මක වූ නීති, ව්‍යවස්ථා හා වාරණ ගම් ඉඩම්වල සුරක්ෂිතතාව තහවුරු කිරීමට ද නිදහස් හා සාධාරණ භුක්තියක් සංස්ථාපනය කිරීමට ද ප්‍රමුඛ ධනෝපායන මාර්ගයක් බවට ගම් ඉඩම් පත් කිරීමට ද ඉවහල් වූ බව නිගමනය කළ හැකි ය.

පරිශීලිත ග්‍රන්ථ

ප්‍රාථමික සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය

කංඛාවිතරණී (1924), ඉන්ද්‍රජනන සංස්කරණය, අළුත්ගම.

චූලවංස (1925), විල්හෙල්ම් ගයිගර් (සංස්.), පාලි ග්‍රන්ථ සංස්කරණය, ලන්ඩන්.

පූජාවලිය (1961), ඒ.වී.සුරවීර (සංස්.), ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ.

මහාවංසය (1996), සුමංගල හිමි හා බටුවන්තුඩාවේ දේවරක්ෂිත (සංස්.), ජාතික කෞතුකාගාර දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

විසුද්ධිමග්ගය (1957), බෙන්තර සද්ධාතිස්ස සංස්කරණය, ස්වාධීන විද්‍යානිලක යන්ත්‍රාලය, කළුතර.

ද්විතීයික මූලාශ්‍රය

අඛයසිංහ, ටිකිරි (1996), පරංගි කෝට්ටේ, ස්ටැම්ෆර්ඩ් ලේක්, පන්නිපිටිය.

අමරවංශ හිමි, කොත්මලේ (1969), ලක්දිව සෙල්ලිපි, ඇම්.ඩී. ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ.

එල්ලාවල, එච්., (2002), පුරාතන ලංකාවේ සමාජ ඉතිහාසය, දෙවන මුද්‍රණය, සංස්කෘතික කටයුතු දෙපාර්තමේන්තුව.

ගුණවර්ධන රණවීර (1993), සිවුර සහ නඟුල, සමාජ විද්‍යාඥයින්ගේ සංගමය, කොළඹ.

බෙල්, එච්.සී.පී., (2004), ලංකා පුරාවිද්‍යා ගවේෂණය, සබරගමුව පළාතේ කැගල්ල දිස්ත්‍රික්කය පිළිබඳ වාර්තාව, (පරි.) කේ.බී.ඒ.එච්.මන්ඩි, පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

විමලකීර්ති හිමි, මැදළයන්ගොඩ (බු.ව. 2499), සිංහල ආණ්ඩුව, විමලකීර්ති ග්‍රන්ථමාලා II, අනුල මුද්‍රණාලය.

විමලකීර්ති, මැදළයන්ගොඩ (1954), ශිලා ලේඛන සංග්‍රහය, 3 වන කොටස, ඩී.පී. දොඩන්ගොඩ සහ සමාගම, මොරටුව.

ශිලා ලිපි සංග්‍රහය, දෙවන කලාපය (වර්ෂය සඳහන් නැත), පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව, කොළඹ.

English References

Codrington, H.W., & Paranavitana, S. (ed.), (1994), **Epigraphia Zeylanica**, Vol. IV, Asian Educational Services, New Delhi.

Inscriptions of Ceylon, Vol. I (1970), S. Paranavithana, Published by the Department of Archaeology, Ceylon, Colombo.

Inscriptions of Ceylon, Vol. II, Part 1,(1983), S. Paranavithana, Published by the Department of Archaeology, Sri Lanka, Colombo.

Paranavitana, S. (ed.) (1955), **Epigraphia Zeylanica**, Vol. V, Part I, Government Press, Ceylon.

Paranavithana,S., (1970), **Inscriptions of Ceylon**, Vol. I, Department of Archaeology, Ceylon, Colombo.

Paranavithana,S. (1983), **Inscriptions of Ceylon**, Vol. II, Part 1, Department of Archaeology, Colombo.

Paranavitana,S., (2001), **Inscriptions of Ceylon**, Vol. II, Part II (ed.), Malani Dias, Department of Archaeology, Colombo.

Powel, Baden (1876), **Land Systems of British India**, Vol. I, Oxford.

- Rohanadeera, M." (2007), **Inscriptions of Ceylon**, Vol. VIII, Department of Archaeology, Sri Lanka, Colombo.
- Wickramasinghe, Don Martino de Silva (ed.), (1994), **Epigraphia Zeylanica**, Vol. I, Asian Educational Services, New Delhi.
- Wickramasinghe, Don Martino de Silva (ed.), (1994), **Epigraphia Zeylanica**, Vol. II, Asian Educational Services, New Delhi.
- Wickramasinghe, Don Martino de Silva & Codrington H.W. (ed.) (1994), **Epigraphia Zeylanica**, Vol. III, Asian Educational Services, New Delhi, 1994.